

RAPOR

AVRUPA'NIN ÖFKELİ SONBAHARI: Refah Devletinin Krizi, Güvenlikçi Tepkiler ve Demokrasinin Sınavı

ENSAR KIVRAK

KASIM 2026 | SAYI: 284

SETA

AVRUPA'NIN ÖFKELİ SONBAHARI:
Refah Devletinin Krizi, Güvenlikçi Tepkiler ve Demokrasinin Sınavı

ENSAR KIVRAK

SETA

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları 284
I. Baskı: 2026
ISBN: 978-625-5429-03-2

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Afacan, Mustafa Said İşeri
Mizanpaj: Said Demirtaş
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul
Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.
1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin
Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel
Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 9

AVRUPA'NIN "SICAK" SONBAHARI: OLAYLARIN SEYRİ | 13

ARKA PLAN: REFAH DEVLETİNİN KRİZİ VE ÖFKENİN YAPISAL KAYNAKLARI | 21

HÜKÜMETLERİN VE GÜVENLİK GÜÇLERİNİN MÜDAHALELERİ | 27

"DEMOKRASİNİN 'BEŞİĞİ' SALLANIRKEN": DEMOKRASİ VE İNSAN HAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRME | 35

AVRUPA'NIN GELECEĞİ AÇISINDAN PERSPEKTİFLER | 43

TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRME | 49

SONUÇ | 53

ÖZET

Paris'in banliyösü Créteil'de okullardaki öğretmen açığına karşı başlayan eylemler, bir ay içinde hem tüm Fransa'ya yayılmış hem de ülke sınırlarını aşarak İtalya, Belçika, Portekiz, İspanya, Yunanistan ve Arnavutluk'u içine alan, son günlerde de Almanya'ya sıçrayan ulusaşırı bir protesto dalgasına dönüşmüştür. Eylemlerin görünür tetikleyicileri ülkeden ülkeye farklılık göstermiştir. Fransa'da okul koşulları, İtalya'da yakıt fiyatları, İspanya'da kira ve konut krizi, Belçika ve Arnavutluk'ta ise eğitim maliyetleri öne çıkmıştır. Fakat bu talepleri birleştiren ortak payda, Avrupa refah devletinin kamusal eğitim, erişilebilir konut ve yaşam maliyeti güvencesi üzerine kurulu toplumsal sözleşmesinin aşınmasıdır. ABD/İsrail-İran savaşının yol açtığı enerji sorunları, Rusya-Ukrayna savaşı ve yükselen savunma harcamaları ise bu aşınmayı hızlandırmıştır.

Hükümetler bu eylemler dalgasına ağırlıklı olarak demokratik hak ve özgürlükleri görmezden gelen güvenlikçi bir yaklaşımla karşılık vermiştir. Fransa'da 17-18 Ekim'deki gösterilerde yaklaşık 2 bin 400 kişi gözaltına alınmış, yerel düzeyde sokağa çıkma ve gösteri yasakları ilan edilmiştir. İtalya, Milano'ya 500 asker göndermiş ve "şiddet içeren gösteriye katılım" adlı yeni bir suç tipi ihdas etmiştir. Belçika'da ise toplanma yasakları uygulan-

mıştır. Nitekim BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri de göstericilere aşırı güç kullanıldığı iddialarına dikkat çekmiştir.

Bu rapor, Avrupa'da süregelen protesto dalgasını refah devletinin krizi bağlamında ele almakta, protestolara yönelik devletlerin tepkilerini toplanma özgürlüğü ve orantılılık ölçütleri üzerinden değerlendirmekte ve Avrupa için olası sonuçları tartışmaktadır. Raporun temel iddiası ise refah devletinin çekildiği alanı güvenlik devleti doldurdukça istisnai önlemlerin kalıcılaştığı, sivil alanın daraldığı ve Avrupa'nın seçim takviminde aşırı sağın elinin güçlendiğidir.

GİRİŞ

17 Ekim 2026 Cumartesi günü Avrupa'nın birçok kentinde birbirine benzeyen sahneler yaşanmıştır. Fransa'nın Limoges kentinde tarihi belediye binası ateşe verilirken Milano'da Duomo Katedrali'nin önünde yangınlar çıkmıştır. Aynı gün Brüksel'de maskeli gençler araçları devirmiş, Tiran'da ise göstericiler başbakanlık binası yakınında polise molotofkokteyli atmıştır. Birbirinden bağımsız olarak örgütlenen bu eylemler esasında Avrupa'nın son yıllardaki en geniş toplumsal hareketliliğinin bir parçasıdır. Yalnızca Fransa'da o gün resmi verilere göre 550 bin kişi sokağa çıkmış ve hafta sonu boyunca yaklaşık 2 bin 400 kişi gözaltına alınmıştır.[1]

Uluslararası basın bu dalgayı çoğunlukla "hayat pahalılığı protestoları" olarak adlandırmıştır. Bu adlandırma doğru olmakla birlikte eksiktir. Nitekim Fransa'da hareket, öğretmen açığına karşı başlayan bir lise grevinden doğmuştur. Portekiz ve İspanya'da meydanlara kurulan çadırlar kira krizine, Belçika ve Arnavutluk'taki öğrenci eylemleri yüksek eğitim maliyetlerine ve İtalya'da kamyoncuların yol kapatmaları ise yakıt fiyatlarına itiraz

1 Emma Koppelman, "Macron Vows Crackdown in Address to Nation over Violent Fuel Price Protests", TNND (KATV), 18 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://katv.com/news/nation-world/macron-condemns-violent-fuel-price-protests-vows-crackdown-as-france-reels.

etmiştir. Görünürdeki tetikleyiciler farklı olsa da hepsi devletin bir kuşak önce vatandaşlarına sağladığı güvenceleri bugün neden sağlayamadığı sorusuna işaret etmiştir.

Rapor, yaşanan bu protesto dalgasını Avrupa refah devletinin derinleşen krizinin sokağa yansıması olarak okumaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan refah devleti yazılı olmayan bir toplumsal sözleşmeye dayanıyordu. Bu sözleşmeye göre nitelikli ve parasız kamusal eğitim, toplumsal hareketliliği; kamusal ve düzenlenmiş konut piyasası, barınmayı; enerji ve temel mallarda fiyat istikrarı, geçimi; sosyal sigorta sistemleri de geleceği güvence altına almıştır.[2] Ancak bu sözleşme neoliberal politikaların güçlenmesiyle birlikte 1970'lerin sonu ve özellikle 1980'lerden itibaren "kalıcı kemer sıkma" (*permanent austerity*) koşullarında aşınmaya başlamıştır.[3] Neoliberal dönüşümün 2008 krizi sonrasında aldığı biçim ise bu aşınmayı daha da derinleştirmiştir. Mali kurallar ve borç disiplini "konsolidasyon devleti" (*consolidation state*) olarak adlandırılan, önceliğini mali dengeye ve alacaklıların çıkarlarına veren bir devlet biçimini öne çıkarmıştır. Böylece refah devletinin toplumsal ihtiyaçları karşılama işlevi, giderek mali disiplinin gereklerine tabi kılınmıştır.[4]

Bugün yaşanan protestoları özel kılan husus, uzun süredir devam eden bu aşınmanın üç nedenle aynı anda görünür hale gelmesidir. Bunlardan ilki ABD/İsrail-İran savaşının tetiklediği enerji fiyatlarındaki sert yükseliştir. Avrupa hükümetleri 2022'de hane halklarını enerji fiyatlarına karşı geniş tedbirlerle korumuştur. Ancak 2026'da aynı tedbirleri uygulayacak mali imkanlar çok daha azdır. Dolayısıyla ikinci neden mali kurallardır. Fransa ve Belçika'nın bütçe açığı gayrisafi yurt içi hasılalarının (GSYH) yüzde 5'ini aşmış,[5] kesintilerin ilk hedefi de eğitim ve kamu hizmetleri olmuştur. Üçüncüsü ise yeni savunma önceliğidir. NATO'nun 2025 Lahey Zirvesi'nde benimsenen GSYH'nin yüzde 5'i hedefi[6] sosyal harcamalarla aynı bütçe kalemleri için

2 Gøsta Esping-Andersen, *The Three Worlds of Welfare Capitalism* (Princeton: Princeton University Press, 1990).

3 Paul Pierson, "Coping with Permanent Austerity: Welfare State Restructuring in Affluent Democracies", içinde *The New Politics of the Welfare State*, ed. Paul Pierson (Oxford: Oxford University Press, 2001), 410-456.

4 Wolfgang Streeck, *Buying Time: The Delayed Crisis of Democratic Capitalism* (Londra: Verso, 2014).

5 Matias Civita, "Europe's Student Revolt Grows beyond France. Thousands Take to the Streets in More Countries", IBTimes, 8 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.ibtimes.com/europes-student-revolt-grows-beyond-france-thousands-take-streets-more-countries-3808379.

6 "The Hague Summit Declaration", NATO, 25 Haziran 2025, erişim 4 Kasım 2026, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_236705.htm.

yarışmaktadır. Böylece eğitim, konut, enerji ve kamu hizmetleri alanlarında ayrı ayrı görünen krizler, refah devletinin mali ve kurumsal krizinin farklı yüzleri olarak birleşmiştir.

Öte yandan krizin yükü kuşaklar arasında eşit dağılmamaktadır. Kıta Avrupası ve Güney Avrupa'daki refah rejimleri, sosyal hakları güvenceli "içeridekiler" (*insiders*) ile güvencesiz "dışarıdakiler" (*outsiders*) arasında giderek ikiye bölünmüştür. Gençler ise bu ayrımın dışarıda kalan tarafında yer almaktadır. Çünkü Güney Avrupa refah modelinde konut ve gençlere yönelik destek uzun süre aileye havale edilmiştir.[7] Dolayısıyla protestoların ön safında liseliler, üniversite öğrencileri ve kira krizinin en sert vurduğu genç kuşakların yer alması tesadüf değildir.

Devletlerin tepkisi de aynı dönüşümün diğer yüzünü oluşturmaktadır. Sosyal güvencelerin geri çekildiği yerde devlet, toplumsal talepleri giderek güvenlik aygıtı üzerinden yönetmektedir. "Sosyal güvencesizliğin cezai yönetimi" (*penal management of social insecurity*) olarak tanımlanan bu eğilim[8] bugünlerde Fransa'da çocukları hedefleyen sokağa çıkma yasakları, İtalya'da sokağa inen askerler ve yeni suç tipleri, Belçika'da ise toplanma yasakları şeklinde somut biçimler almıştır. Kısacası refah devletinin boşalttığı alanı güvenlik devleti doldurmaktadır.

Bu çerçevede bu rapor dört soruya cevap aramaktadır. Bunlardan ilki farklı ülkelerdeki protestoları refah devletinin krizi etrafında birbirine bağlayan yapısal dinamiklerin neler olduğudur. İkincisi hükümetlerin ve güvenlik güçlerinin hangi araçlar ve hangi söylemle karşılık verdiğidir. Üçüncüsü bu tepkilerin toplanma özgürlüğü, orantılılık ve hukukun üstünlüğü açılarından ne ifade ettiğidir. Dördüncüsü de yaşanan tüm bu gelişmelerin Avrupa sosyal modelinin, AB'nin ve Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğini nasıl etkileyebileceğidir.

Raporun birinci bölümünde olayların seyri ve coğrafyası ülke vakaları üzerinden aktarılmaktadır. İkinci bölümde refah devletinin krizi enerji, bütçe, konut, eğitim ve siyasi temsil boyutlarıyla ele alınarak toplumsal öfkenin yapısal kaynakları incelenmektedir. Üçüncü bölümde hükümetlerin ve gü-

7 Maurizio Ferrera, "The 'Southern Model' of Welfare in Social Europe", *Journal of European Social Policy* 6, sayı 1 (1996): 17-37.

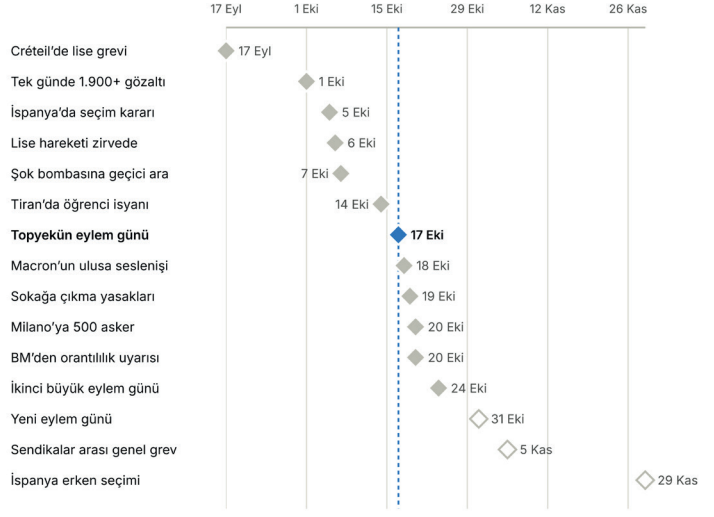
8 Loïc Wacquant, *Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity* (Durham: Duke University Press, 2009).

venlik güçlerinin tepkileri, dördüncü bölümde de bu tepkilerin demokrasi açısından anlamı değerlendirilmektedir. Beşinci bölümde Avrupa'nın geleceğine ilişkin perspektifler ve olası senaryolar, altıncı bölümde ise Türkiye açısından sonuçlar tartışılmaktadır. Rapor, 30 Ekim 2026 itibarıyla son durumu esas almakta ve dolayısıyla bu tarihten sonraki gelişmeleri dışarıda bırakmaktadır.

AVRUPA'NIN "SICAK" SONBAHARI: OLAYLARIN SEYRİ

Protesto dalgası Eylül'ün ortasında Paris'in bir banliyösünde yerel bir okul eylemi olarak başlamış ve bir ay içinde tüm Avrupa sathına yayılmıştır. Hareketin merkezi Fransa olmakla birlikte aynı günlerde Avrupa genelinde benzer taleplerle kitlesel eylemler düzenlenmiştir. Ülkeler arasında doğrudan bir örgütsel bağ bulunmasa da sloganlar, eylem biçimleri ve görüntüler sosyal medya üzerinden hızla dolaşıma girmiştir. Grafik 1, dalganın kilit tarihlerini göstermektedir.

Grafik 1. Protesto Dalgasının Kronolojisi (Eylül-Kasım 2026)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Fransa: Créteil'deki Lise Eyleminden Ulusal Krize

Hareketin kıvılcımı Eylül ortasında Paris'in güneydoğusundaki Créteil'de bulunan Lycée Antoine-de-Saint-Exupéry'de ateşlenmiştir. Öğretmen açığı nedeniyle greve çıkan öğretmenlere öğrenciler okul girişlerini kapatarak destek vermiştir.[9] Eylem dijital iletişim ağları ve mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla önce diğer banliyölere, ardından da Lyon, Marsilya, Lille, Nantes ve Rennes gibi büyük kentlere yayılmıştır. Nitekim 1 Ekim'e gelindiğinde eylemdeki okul sayısı 1.000'i aşmıştır.[10]

Öğrencilerin talepleri doğrudan eğitim sisteminin aşınmasına işaret ediyordu. Eksik kadrolara öğretmenlerin atanması, okullara daha fazla kaynak ayrılması, binaların yenilenmesi, tartışmalı üniversiteye geçiş sisteminin kaldırılması ve üniversitelerde 250 bin ek kontenjan açılması bu taleplerin başında geliyordu.[11] Hareket 6 Ekim'de zirveye ulaşmıştır. O gün yaklaşık 3 bin 700 liseden 891'inde ders yapılamamış[12] ve ülke genelinde yüz binlerce kişi eylemlere katılmıştır.

Kamuoyu taleplere sempatiyle, müdahale yöntemlerine ise mesafeyle yaklaşmıştır. 6-7 Ekim'de yapılan bir ankete göre Fransızların yüzde 55'i hareketi onaylamakta ve yüzde 72'si eylemcilerin taleplerini meşru bulmaktaydı.[13] Hükümet ise ilk haftalardan itibaren sert bir müdahale yaklaşımı benimsemiştir. Nitekim Adalet Bakanı Gérald Darmanin 2 Ekim'de çoğu genç olan 2 bin kişinin gözaltına alındığını açıklamıştır.[14] 13 Ekim itibarıyla 200'ü aşkın lise öğrencisi, yaklaşık 900 polis ve jandarma ile 147 eğitim personeli de yaralanmıştır.[15]

9 June Loper ve Harrison Stetler, "Why French Students are Revolting", *The Nation*, 2 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.thenation.com/article/world/france-student-protests-schools-education-macron.

10 Fadila Khaled, "Europe Student Protests and the Emergence of New Generation on the Left", Ahram Online, 18 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://english.ahram.org.eg/News/580249.aspx.

11 "Mobilisation lycéennes: les lycéens appelés de nouveau à se mobiliser jeudi", AFP (Le Petit Journal), 8 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://lepetitjournal.com/fil-afp/mobilisation-lyceennes-les-lyceens-appeles-de-nouveau-se-mobiliser-jeudi-455641. [Türkçe ve İngilizce dışındaki kaynaklar yazar tarafından makine çevirisi kullanılarak incelenmiştir. Bu sebeple makine çevirisi kaynaklı hatalar olabilir.]

12 Marin Saillofest, "Le mouvement lycéen s'essouffle-t-il?", Le Grand Continent, 8 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://legrandcontinent.eu/fr/2026/10/08/le-mouvement-lyceen-sessouffle-t-il.

13 Saillofest, "Le mouvement lycéen s'essouffle-t-il?".

14 "Students and Police Clash as France Struggles to Quell School Protests", Reuters (Daily Maverick), 2 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.dailymaverick.co.za/article/2026-10-02-students-and-police-clash-as-france-struggles-to-quell-school-protests.

15 "Les lycéens de nouveau dans la rue, avant un appel à manifester samedi, au début des vacances", AFP (La Gazette France), 13 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.lagazettefrance.fr/article/les-lyceens-de-nouveau-dans-la-rue-pour-un-acte-v-du-mouvement.

Hareketi ulusal bir krize dönüştüren esas gelişme ise 17 Ekim'deki eylemler olmuştur. Akaryakıt fiyatları ve yaşam maliyetine karşı sosyal medyada yayılan ve 2018'deki Sarı Yelekliler hareketini yeniden canlandırmayı amaçlayan çağrı, lise hareketiyle birleşmiştir. Öğrencilerin yanı sıra itfaiyeciler, sağlık çalışanları, çiftçiler ve iklim aktivistleri de aynı gün çağrı yapmıştır.[16] Fransa'nın en köklü ve en büyük işçi sendikası konfederasyonlarından Genel Çalışma Konfederasyonu (Confédération générale du travail, CGT) eylemlere destek verirken sendikalar arası platform da kamu ve özel sektör çalışanlarını 5 Kasım'da greve çağırmıştır.[17] 17 Ekim'de İçişleri Bakanlığına göre 550 bin ve CGT'ye göre ise 800 bin kişi yürüyüş yapmıştır.[18]

Büyük ölçüde barışçıl geçen yürüyüşlerin ardından birçok kentte şiddet olayları yaşanmıştır. Kimi gruplar Paris, Marsilya, Toulouse ve Lyon'da polisle çatışmış, dükkan ve restoranlara zarar vermiştir. Limoges'un tarihi belediye binası ateşe verilmiş, Marsilya belediye binası saldırıya uğramış ve Lyon'da ise turizm ofisi yakılmıştır.[19] Hafta sonunun bilançosu yaklaşık 2 bin 400 gözaltı ve 7'si ağır olmak üzere yaklaşık 1.000 yaralı kolluk görevlisi şeklinde oldukça ağır olmuştur.[20] Paris'te yalnızca 17 Ekim'de rekor düzeyde gözaltılar (855 kişi) yaşanmış ve bir gösterici kalp krizi sonucu hayatını kaybetmiştir.[21]

İkinci büyük eylem günü olan 24 Ekim'de katılım, İçişleri Bakanlığına göre 410 bin, CGT'ye göre ise 800 bin civarında gerçekleşmiş ve Paris'te 110 bin ile 250 bin arasında kişinin katılımıyla yürüyüş yapılmıştır. Yaklaşık 70 bin kolluk görevlisinin konuşlandırıldığı bu günde eylemler büyük ölçüde barışçıl geçmiş ancak yürüyüşlerin ardından çıkan çatışmalarda yaklaşık

16 Raphaël Marchal, "Mobilisation du 17 octobre: des lycéens aux gilets jaunes, qui appelle à manifester et pourquoi?", LCP, 16 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://lcp.fr/actualites/mobilisation-du-17-octobre-des-lyceens-aux-gilets-jaunes-qui-appelle-a-manifester-et.

17 "France: journée test pour la convergence des 'colères', entre jeunes et gilets jaunes", Belga (DH), 17 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.dhnet.be/dernieres-depeches/2026/10/17/france-journee-test-pour-la-convergence-des-coleres-entre-jeunes-et-gilets-jaunes-TUEFNOQBT5HKVI4Z2I4QA5T2BU.

18 Koppelman, "Macron Vows Crackdown in Address to Nation over Violent Fuel Price Protests".

19 "French Police Clash with Protesters as Tens of Thousands Rally over Cost of Living", Reuters (*Daily Sun*), 17 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.daily-sun.com/world/904031.

20 Koppelman, "Macron Vows Crackdown in Address to Nation over Violent Fuel Price Protests".

21 "France Wakes up to Wreckage of a Night of Rioting after Protests Turned Violent", CNN (Scripps News), 18 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.scrippsnews.com/world/europe/france-wakes-up-to-wreckage-of-a-night-of-rioting-after-protests-turned-violent.

1.000 kişi gözaltına alınmıştır.[22] Hareket bir sonraki cumartesi için yeni bir eylem çağrısı yapmış,[23] sendikaların 5 Kasım genel grevi de takvimdeki yerini korumaktadır.[24]

İtalya: "Fransa gibi Yapalım"

İtalya'da öğrenciler Ekim başından itibaren Fransa'dan esinlenerek Roma ve Torino'da okul ve üniversite işgallerine başlamıştır.[25] 16 Ekim'deki "No Meloni Day" eylemleri, hükümetin eğitim politikaları, artan yaşam maliyeti ve yükselen askeri harcamaları hedef almıştır.[26] Ülke genelindeki eylemlerin öncülüğünü ise lise ve üniversite öğrencileri, çiftçiler ve kamyon şoförleri üstlenmiştir.[27]

17-18 Ekim'de "Italia in Piazza" adıyla düzenlenen yürüyüşlerin ardından Milano, Torino ve Bologna'da çatışmalar ve yağma olayları yaşanmıştır. Milano polisine göre cumartesi gecesi olaylara yaklaşık 2 bin genç katılmıştır. Hafta sonu gözaltına alınan yaklaşık 50 kişiden 30'dan fazlası çocuk yaştadır ve iki gün boyunca yüzü aşkın polis yaralanmıştır.[28] Ülkenin güneyinde ise yakıt fiyatlarına öfkelenen kamyoncular yolları kapatarak tedarik zincirlerini aksatmıştır.[29] Bu bakımdan İtalya'daki protestolar, enerji krizinin gündelik hayattaki karşılığını gözler önüne sermiştir.

22 "Government Says Protests across France 'Went Well' Despite Nearly 1,000 Arrests", France 24, 24 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.france24.com/en/france/20261024-the-marches-went-well-%E2%80%93-french-government-on-demonstrations-a-week-after-looting-and-violence.

23 Virginia Pietromarchi, "Hundreds of Thousands Protest in France amid Heightened Police Security", Al Jazeera, 24 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/10/24/france-braces-for-another-day-of-mass-protests-as-security-on-high-alert.

24 "France: journée test pour la convergence des 'colères', entre jeunes et gilets jaunes".

25 "Athens Students Camp outside Parliament over Living Costs", *To Vima*, 13 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.tovima.com/society/athens-students-camp-outside-parliament-over-living-costs.

26 Khaled, "Europe Student Protests and the Emergence of New Generation on the Left".

27 "Italy to Send 500 Troops to Milan after Clashes", AFP (CP24), 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.cp24.com/news/world/2026/10/20/italy-to-send-500-troops-to-milan-after-clashes.

28 "Italy's Meloni Approves Tougher Measures to Crack down on Protests after Milan Riots", AP (NY1), 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.latimes.com/world-nation/story/2026-10-21/italys-meloni-approves-tougher-measures-to-crack-down-on-protests-after-milan-riots.

29 "Italy Approves Sweeping Security Measures in Response to Protests", AFP ve Reuters (Al Jazeera), 21 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/10/21/italy-approves-sweeping-security-measures-in-response-to-protests.

Belçika: Liège ve Brüksel'de Eğitim Öfkesi

Belçika'da dalga 1 Ekim'de Liège'de başlamıştır. Liseliler, Fransızca konuşan topluluğun eğitim sistemindeki kesintiler, artan eğitim maliyetleri ve ders materyallerine erişimindeki güçlüklerine itiraz etmiştir.[30] Resmi kaynaklara göre şiddet ve katılımcı sayısı her gün artmış, yalnızca 7 Ekim'de 87 kişi gözaltına alınmış ve esnafa acil uyarı sistemi üzerinden dükkanlarını kapatma çağrısı yapılmıştır.[31]

17 Ekim'de hareket Brüksel'e taşınmıştır. Çoğu maskeli yüzlerce genç, yükseköğretimi daha erişilemez kılacağından endişe ettikleri reformları protesto etmiştir. Nitekim bütçe açığı GSYH'nin yüzde 5'ini aşan Belçika'da eğitim harcamaları kemer sıkmanın doğrudan hedefi haline gelmiş durumdadır.[32]

Portekiz ve İspanya: Meydanlarda Konut Kampları

İber Yarımadası'nda dalganın merkezinde konut krizi yer almıştır. Portekiz'de konut fiyatlarının 2017'den bu yana iki katına çıkması, ülkeyi Avrupa'nın en ağır erişilebilirlik krizlerinden biriyle karşı karşıya bırakmıştır. Aktivistler Porto'da yaklaşık on gün boyunca, Lizbon'da ise 17 Ekim'den itibaren yüzlerce çadırla kamplar kurmuştur.[33] Polisin 15 Ekim'de Porto'daki çadırları kaldırma girişimi çatışmaya dönüşmüş ve organizatörlere göre en az 35 kişi yaralanmıştır.[34] 17 Ekim'de ise Lizbon'da on binlerce kişi konut sorununa karşı yürümüştür.

Konut krizi bağlamında İspanya'da öfkenin sembolü, Eylül'de Madrid'de onlarca yıldır yaşadığı evden çıkarılan 87 yaşındaki Maricarmen Abascal olmuştur. Hükümete göre başkentteki konut eylemine 70 bini aşkın kişi

30 "Protesters Clash with Police in Brussels", Reuters (*Internazionale*), 17 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.internazionale.it/ultime-notizie-reuters/2026/10/17/protesters-clash-with-police-in-brussels.

31 Carl Deconinck, "Antifa behind Violent Student Riots in Belgium, Interior Minister Says", Brussels Signal, 8 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://brusselssignal.eu/2026/10/antifa-behind-violent-student-riots-in-belgium-interior-minister-says.

32 Civita, "Europe's Student Revolt Grows beyond France".

33 "European Unrest: Protests Turn Violent in Italy, Portugal, Belgium, Albania", AllSides, 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.allsides.com/story/world-european-unrest-protests-turn-violent-italy-portugal-belgium-albania.

34 Diana Rosa Rodrigues, "Portekiz'de Barınma Hakkı Protestolarına Polis Müdahalesi: En Az 35 Kişi Yaralandı", Euronews Türkçe, 15 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://tr.euronews.com/2026/10/15/portekiz-de-barinma-hakki-protestolarina-polis-mudahalesi-en-az-35-kisi-yaralandi.

katılmıştır.[35] Kira sözleşmelerinin otomatik olarak yenilenmesi ve kirasını ödemekte zorlanan kiracıların tahliyesine sınır getirilmesini öngören acil konut kararnameleri ise hükümetin desteğine muhtaç olduğu Katalan Junts partisinin muhalefeti nedeniyle Meclisten geçememiştir.[36] Bunun üzerine Başbakan Pedro Sánchez 5 Ekim'de 29 Kasım için erken seçim ilan etmiştir.

Arnavutluk: Flamingo Hareketinden Öğrenci İsyanına

Arnavutluk'taki eylemler Mayıs sonunda Avlonya (Vlorë) yakınındaki bir adada yapılması planlanan İsrail'le bağlantılı bir lüks tatil köyü projesine itirazla başlamıştır.[37] Jared Kushner'in kurduğu bir yatırım şirketiyle ilişkilendirilen proje binlerce flamingonun yaşadığı bir doğal koruma alanını tehdit etmektedir. Hareket adını da göstericilerin flamingo resimli pankartlarından almıştır. Eylül'de Organize Suç ve Yolsuzluk Raporlama Projesi'nin (Organized Crime and Corruption Reporting Project, OCCRP) yayımladığı bir haber ise çevreci kampanyayı yolsuzluk karşıtı genel bir isyana dönüştürmüştür.[38]

13-14 Ekim arasında lise ve üniversite öğrencilerinin katılmasıyla hareket sertleşmiştir. Tiran'da yaşanan çatışmalarda bakanlık binaları, bankalar ve iş yerleri hasar görürken 23 polis ve 6 kişi yaralanmış, 35 kişi de gözaltına alınmıştır.[39] Öğrenciler yüksek harçlar, yetersiz okul koşulları ve iş imkanlarının azlığına itiraz etmiş ve ülkeyi terk etmek istemediklerini vurgulamıştır.[40]

2013'ten beri iktidarda olan Sosyalist Parti'nin lideri Başbakan Edi Rama istifa çağrılarını reddederek Arnavutluk'un "Avrupa yolunda" ilerlemeye devam edeceğini söylemiştir. Rama'nın partisi geçen yıl dördüncü kez

35 "Spain's Pedro Sanchez Announces Snap Election amid Housing Crisis", Al Jazeera, 5 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://aljazeera.com/news/2026/10/5/spanish-prime-minister-pedro-sanchez-announces-snap-election.

36 "Spain's PM Calls Snap Election after Housing Bill Defeat", AFP (*Gulf News*), 5 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://gulfnews.com/world/europe/spains-pm-calls-snap-election-after-housing-bill-defeat-1.500699183.

37 "European Unrest".

38 "Chaos in Tirana: Violent Student Protests Surge", OCCRP, 15 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.occrp.org/en/news/chaos-in-tirana-violent-student-protests-surge.

39 "Riots Erupt in Albania's Capital as Students Join Anti-Government Movement", AP (OPB), 15 Kasım 2026, https://apnews.com/article/albania-protests-students-flamingo-edi-rama-0d94664379a2b470a1f7d95429c4e446.

40 "Albanian Police Fire Rubber Bullets as Protests against Rama Escalate", AFP ve AP (Al Jazeera), 17 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/10/17/albanian-police-fire-rubber-bullets-as-protests-against-rama-escalate.

seçim kazanmış ve bir sonraki genel seçim 2029'da yapılacaktır. Ana muhalefetteki Demokrat Parti ise öğrencileri destekleyerek geçici bir hükümet kurulmasını talep etmiştir.[41]

Dalganın Yayılması: Yunanistan, Almanya, Avusturya

Eylemler dalgası Avrupa genelinde yayılmaya devam etmektedir. Atina'da üniversite öğrencileri 13 Ekim'de Parlamentonun karşısındaki Sintagma Meydanı'nda kamp kurarak ücretsiz öğrenci yurdu ve yurtların yenilenmesi talebini dile getirmiştir. 21 Ekim'de Atina, Selanik ve Patras'ta binlerce öğrenci ve öğretmen yürümüş, pankartlarda Fransa'ya gönderme yapılarak eğitime kaynak ayrılması istenmiştir. Başbakan Kiryakos Miçotakis ise Yunanistan'ın kemer sıkma yıllarının toplumsal huzursuzluğuna geri dönmeyeceğini söylemiştir.[42]

Almanya'da öğrenciler, öğretmenler, veliler ve sendikalar Eylül'de daha fazla öğretmen ve daha iyi okul koşulları için yürümüştür. 16 Ekim'de Berlin'de öğrenciler Fransa ile dayanışma amacıyla üç lisenin girişini kapatmıştır. Avusturya'da ise üniversite bütçesinden yaklaşık 1 milyar avroluk kesinti yapılabileceği uyarısı öğrencileri eylem hazırlığına itmiştir.[43]

Dalganın doğusunda ise farklı bir takvim işlemiştir. Sırbistan'da yaklaşık iki yıldır devam eden öğrenci hareketi 25 Ekim seçimine "Öğrenci Listesi" ile katılmış ve oyların yarısından fazlasını almıştır.[44] Sırbistan örneği sokaktaki öfkenin kurumsal bir kanal bulduğunda nasıl bir siyasi sonuç üretebileceğini göstermiştir. Harita 1, dalganın ulaştığı ülkeleri, başlangıç tarihlerini ve öne çıkan tetikleyicileri özetlemektedir.

41 "Youths Clash with Police for a 3rd Day in Albania's Anti-Government Protests", AP (News4Jax), 15 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.news4jax.com/news/2026/10/15/clashes-break-out-for-a-third-day-in-albania-as-anti-government-protests-swell.

42 Emma Koppelman, "Inspired by France, Greek Students Protest as Rising Costs Put Education out of Reach", TNND (Fox Baltimore), 21 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://foxbaltimore.com/news/nation-world/inspired-by-france-greek-students-protest-as-rising-costs-put-education-out-of-reach.

43 Civita, "Europe's Student Revolt Grows beyond France".

44 Ljubiša Ivanović, "Student List Wins Serbian Election in Political Earthquake as Vučić Concedes Defeat", Euronews, 25 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.euronews.com/2026/10/25/vucic-concedes-defeat-in-pivotal-serbian-elections-says-student-movement-has-won.

Harita 1. Protesto Dalgasının Coğrafyası ve Öne Çıkan Tetikleyiciler (Eylül-Ekim 2026)

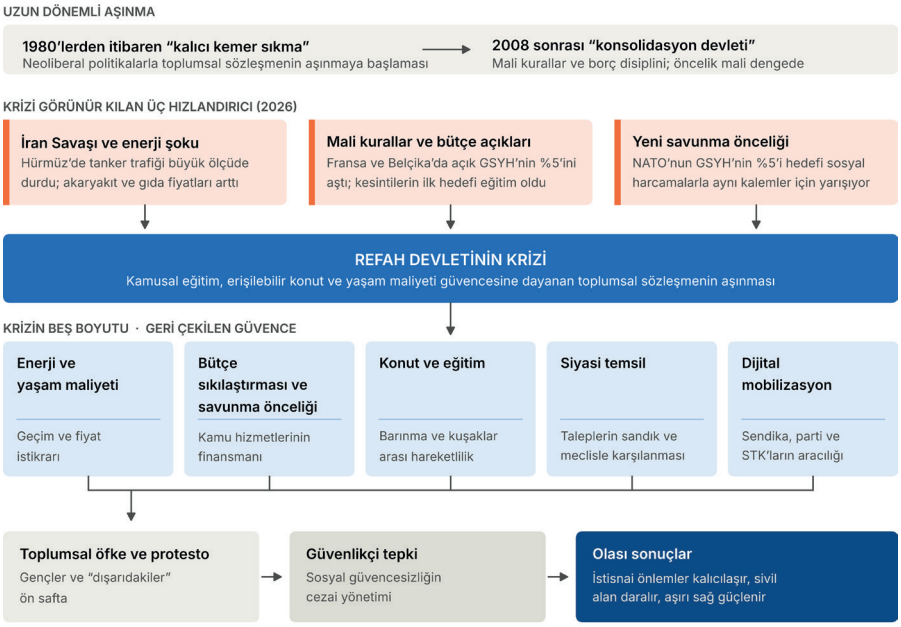

Kaynak: Yazar tarafından raporda atıf yapılan kaynaklardan derlenmiştir; harita altlığı: Natural Earth.

ARKA PLAN: REFAH DEVLETİNİN KRİZİ VE ÖFKENİN YAPISAL KAYNAKLARI

Birinci bölümde aktarılan olayların görünür tetikleyicileri farklı olsa da hepsi refah devletinin aynı sözleşmesinin farklı maddelerine dayanmıştır. Bu bölümde söz konusu kriz; enerji ve yaşam maliyeti, bütçe sıkılaştırması ve savunma önceliği, konut ve eğitim üzerinden kuşaklar arası eşitsizlik, siyasi temsil ve dijital mobilizasyon olmak üzere beş boyutta ele alınmaktadır. Bu boyutların her biri devletin bir zamanlar üstlendiği güvencelerden birinin geri çekildiği bir alanı temsil etmektedir. Şekil 1, bu beş boyutu ve krizi görünür kılan üç hızlandırıcıyı analizin genel çerçevesi içinde göstermektedir.

Şekil 1. Analizin Çerçevesi: Refah Devletinin Krizinden Güvenlik Devletine

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Avrupa sathına yayılan bu eylemlerin en görünür ekonomik nedeni ise Avrupa'nın enerji krizidir. ABD/İsrail-İran savaşı, Hürmüz Boğazı'ndaki tanker trafiğini büyük ölçüde durdurmuştur. Sonrasında Avro Bölgesi'nde akaryakıt fiyatlarındaki artış kısa sürede gıda fiyatlarına yansımıştır. Bu tablonun arka planında Rusya-Ukrayna savaşının Avrupa enerji piyasaları üzerindeki kalıcı etkileri de bulunmaktadır. Şubat 2022'de Rusya-Ukrayna savaşının başlamasının ardından Avrupa, Rus doğal gazına bağımlılığını azaltmak amacıyla enerji tedarikini çeşitlendirmeye yönelmiş ve bu süreçte daha yüksek maliyetli sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalatına ağırlık vermiştir. Böylece Avrupa, enerji güvenliğini sağlamak için alternatif kaynaklara yönelirken uluslararası krizlerin tetiklediği fiyat artışlarına daha açık hale gelmiştir.

Enerji, refah devleti politikalarının sürdürülmesinin en az görünen fakat en hassas güvencelerinden biridir. Avrupa hükümetleri 2022'deki enerji krizinde fiyat tavanları ve sübvansiyonlarla hane halklarını korumuştur. 2026'da ise yüksek borç ve bütçe açıkları bu tür bir kalkanın kap-

samını daraltmaktadır. Faiz artışları ise kira ve konut kredisi maliyetlerini yükselterek enerji krizini konut krizine dönüştürmektedir. Dolayısıyla Fransa'daki eylemlerin 17 Ekim'de Sarı Yelekliler'in çağrısıyla buluşması, akaryakıt fiyatının yaşam maliyetinin en görünür göstergesi olmasıyla yakından ilişkilidir.

Refah devletinin mali krizi en açık biçimde bütçelerde görülmektedir. Avrupa Komisyonu tahminlerine göre Fransa ve Belçika'nın bütçe açıkları bu yıl GSYH'lerinin yüzde 5'ini, Avusturya'nınki ise yüzde 4'ünü aşmaktadır.[45] Bu ülkeler, AB'nin yeniden düzenlenen mali kuralları çerçevesinde açıklarını kapatma baskısı altındadır. Fransa'da planlanan kesintiler eğitimdeki finansman krizini derinleştirmiş ve eğitim bütçesi için enflasyonun altında bir artış öngörülmüştür.[46] Nitekim Fransa'da yükseköğretimde öğrenci başına reel harcama 2017-2023 döneminde yaklaşık yüzde 15 gerilemiştir.[47]

Aynı dönemde savunma harcamaları ise hızla artmaktadır. NATO müttefikleri 2025 Lahey Zirvesi'nde 2035'e kadar GSYH'lerinin yüzde 5'ini (%3,5 temel savunma + %1,5 savunmayla ilgili harcama) savunma ve güvenlikle ilgili harcamalara ayırmayı taahhüt etmiştir.[48] AB de 2025'te başlattığı ReArm Europe planıyla savunma harcamaları için mali kurallarda esnekliğin önünü açmıştır.[49] Fakat benzer bir esneklik eğitim, sağlık veya konut yatırımları için tanınmamıştır. Bu durum refah harcamalarının bütçe içerisinde geri plana itildiğinin açık bir göstergesidir. Dolayısıyla Fransız öğrencilerin ordu bütçesi her yıl büyürken eğitimin yerinde saydığı yönündeki şikayeti ve İtalya'daki eylemlerin askeri harcamalara itirazı da kapsaması tesadüf değildir. Silahlanma ile sosyal devlet arasındaki gerilim Avrupa'nın yeni toplumsal fay hattı haline gelmektedir. Grafik 2, protestoların yaşandığı AB ülkelerinde 2026 bütçe dengesi tahminlerini ve savunma harcamalarındaki artışı birlikte göstermektedir.

45 Civita, "Europe's Student Revolt Grows beyond France".

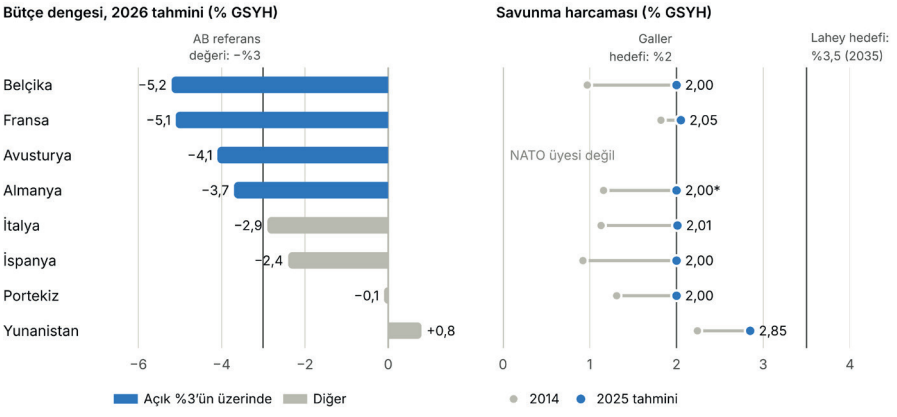
46 "Students and Police Clash as France Struggles to Quell School Protests".

47 Loper ve Stetler, "Why French Students are Revolting".

48 "The Hague Summit Declaration".

49 "Commission Unveils the White Paper for European Defence and the ReArm Europe Plan/Readiness 2030", Avrupa Komisyonu, 19 Mart 2025, erişim 4 Kasım 2026, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_793.

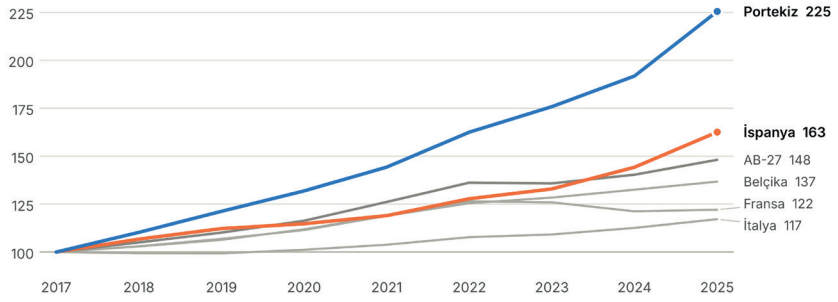
Grafik 2. Protestoların Yaşandığı AB Ülkelerinde Bütçe Dengesi ve Savunma Harcamaları (% GSYH)

Kaynak: Avrupa Komisyonu, "Spring 2026 Economic Forecast" (21 Mayıs 2026), ülke tahminleri; NATO, "Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2025)", 2025 (sabit 2021 fiyatlarıyla GSYH payı).
* Almanya için 2025 tahmini yayımlanmadığından 2024 değeri gösterilmiştir.

Öte yandan refah devletinin piyasaya en çok terk ettiği alan konut olmuştur. Portekiz'de fiyatların 2017'den bu yana ikiye katlanması, İspanya'da kiralarını ödeyemeyenlerin tahliyesi ve Yunanistan'da öğrencilerin ücretsiz yurt talebi aynı sorunun farklı görünümleridir. Grafik 3, 2017'den bu yana konut fiyatlarındaki artışı seçilmiş ülkeler itibarıyla karşılaştırmaktadır.

Grafik 3. Seçilmiş Ülkelerde Konut Fiyat Endeksi (2017-2025, 2017=100)

Kaynak: Eurostat, "House Price Index" (prc_hpi_a), yıllık ortalama; 2015=100 serisi 2017=100 olacak şekilde yeniden hesaplanmıştır, erişim 4 Kasım 2026.
* Yunanistan için Eurostat verisi bulunmamaktadır.

Eğitim ise Avrupa refah devleti modelinin en güçlü vaatlerinden biriydi. Özellikle Fransa'da aylarca öğretmensiz kalan öğrenciler bu vaadin yerine

getirilemediğini göstermiştir. Yapılan bir ankete göre Fransız gençlerin yüzde 76'sı ülkenin durumundan kaygı duymaktadır. Gençlerin yüzde 80'den fazlası önceki kuşaklardan daha zor bir hayat beklemekte ve hayatını başka bir yerde kurmayı düşündüğünü ifade etmektedir.[50]

Eylemler, ülkelerin seçim takvimiyle de neredeyse eş zamanlıdır. İspanya 29 Kasım'da sandığa gidecek, Fransa Nisan 2027'de yeni cumhurbaşkanını seçecek ve İtalya'da muhtemelen Aralık 2027'de genel seçim yapılacaktır. Yunanistan'daki seçimlerin 2027 ortasında yapılması beklenirken Sırbistan ise 25 Ekim'de sandığa gitmiştir. Bu seçim takvimi, hükümetlerin protestolara verdiği cevabı da şekillendirmektedir. Grafik 4 bu takvimi özetlemektedir.

Grafik 4. Protestolardan Etkilenen Ülkelerdeki Seçim Takvimi (2026-2029)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu süreçte merkez siyasetin aşınması, seçim sonuçlarının veya seçim öncesi anketlerin görünür kıldığı önemli hususlardan biridir. Yapılan bir ankete göre Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'a verilen destek yüzde 15'e gerilemiştir.[51] İspanya'da azınlık hükümeti acil konut paketini, Parlamentodaki desteğine muhtaç olduğu Junts partisinin karşı oyları nedeniyle geçirememiştir.[52] Fransa'da merkez hükümet olaylardan Boyun Eğmeyen Fransa

50 Flora Sauvage, "Sondage: une jeunesse mobilisée, dont 76 % se disent inquiets pour la situation de la France", Public Sénat, 6 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.publicsenat.fr/actualites/politique/sondage-une-jeunesse-mobilisee-dont-76-se-disent-inquiets-pour-la-situation-de-la-france.

51 Jennifer Walsh, "French Government Extends Curfews and Pledges 'Massive' Police Deployment after Riots Sweep Country", Political.org, 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://political.org/2026/10/20/french-government-extends-curfews-and-pledges-massive-police-deployment-after-riots-sweep-country/.

52 "Spain's PM Calls Snap Election after Housing Bill Defeat".

(La France insoumise, LFI) partisini sorumlu tutarken aşırı sağ Ulusal Birlik (Rassemblement National, RN) ise hükümetin otorite zafiyeti içerisinde olduğunu öne sürmektedir. Almanya'da ise aşırı sağ Almanya için Alternatif (Alternative für Deutschland, AfD) anketlerde birinci sırada yer almaktadır. İtalya'da da Başbakan Giorgia Meloni, bir diğer aşırı sağ parti olan Ulusal Gelecek Partisi'nin (Futuro Nazionale, FN) baskısıyla karşı karşıyadır. Dolayısıyla refah devletinin mali krizi aynı zamanda bir temsil krizi de üretmekte, sandık ve meclis aracılığıyla karşılanamayan talepler sokağa taşınırken sandıkta da merkez siyaset mevzi kaybetmektedir.

Öte yandan eylemcilerin örgütlenme biçimine bakıldığında bunun refah devletinin aracı kurumlarının zayıflamasıyla da ilişkili olduğu görülür. Fransız istihbaratı, TikTok ve Telegram'ın hareket üzerinde çok önemli bir etkisi olduğunu ve sosyal medyanın "hızlandırıcı" işlevi gördüğünü değerlendirmiştir.[53] Nitekim eylem çağrıları Eylül'den itibaren Instagram, X ve TikTok üzerinden yaygın biçimde dolaşıma girmiştir.[54] Arnavutluk'ta da gençlerin kendi kendine örgütlendiği yatay bir isyan hareketi söz konusudur.[55] Sendikalar, sivil toplum kuruluşları ve partiler gibi refah devletinin geleneksel aracı kurumlarının gençler üzerindeki etkisinin azalması, toplumsal öfkenin öngörülemez biçimlerde örgütlenmesine yol açmaktadır. Fransa'da sendikaların hareketi başlatan değil sonradan destekleyen aktörler olması da bu durumu yansıtmaktadır.[56]

53 "Violences urbaines: quel rôle jouent les réseaux sociaux?", AFP (*Les Nouvelles Calédoniennes*), 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.lnc.nc/article/violences-urbaines-quel-role-jouent-les-reseaux-sociaux.

54 "France Puts Meta, TikTok, Other Platforms on Notice over Riot Content", Cybernews, 22 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://cybernews.com/news/france-meeting-meta-tiktok-riot-content-looted-goods.

55 Mario Pejovic, "'Horizontal Revolt': Why Albania's Young Protesters Want PM Rama to Go", Al Jazeera, 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/10/20/horizontal-revolt-why-albanias-young-protesters-want-pm-rama-to-go.

56 "Mobilisation lycéennes".

HÜKÜMETLERİN VE GÜVENLİK GÜÇLERİNİN MÜDAHALELERİ

Fransa, İtalya, Belçika, Portekiz ve Arnavutluk'ta sert müdahaleler ön plana çıkmıştır. İspanya'da ise hükümet sokağın talebini erken seçim yoluyla sandığa taşımayı tercih etmiştir. Fransa'da toplu gözaltılar, polisin şok bombası kullanımı tartışması, sokağa çıkma ve gösteri yasakları söz konusu olmuştur. İtalya'da ise asker Milano'da sokağa inmiş, gösteri ve protesto haklarını daraltan olağanüstü kararnameler çıkarılmıştır.

Resmi söylem, protestoları "aşırı sol", "Antifa"[57] ve "dış mihrak" kategorileri üzerinden tanımlamaktadır. Sosyal medya platformlarına yönelik müdahaleler ve bu platformların kapatılması da protestolara karşı gündeme gelen tedbirler arasında yer almıştır. Çocukların gözaltına alınması ve orantılılık sorunu başta olmak üzere olaylara müdahalelere ilişkin ülkeler arasındaki ortak örüntüler Tablo 1'de özetlenmiştir.

Fransa: Toplu Gözaltılar, Sokağa Çıkma ve Gösteri Yasakları

Fransa'da eylemcilere sert müdahaleler lise hareketinin ilk günlerinden itibaren belirleyici olmuştur. 1 Ekim'de tek günde 1.900'ü

57 Antifaşist kelimesinin kısaltması olan Antifa özellikle ABD ve Avrupa'da faaliyet gösteren, merkezsiz ve lideri olmayan sol görüşlü bir politik hareket/ideolojidir.

aşkın kişi gözaltına alınmıştır.[58] 2 Ekim'de Fransız Adalet Bakanı Darmanin gözaltındakilerin çoğunun genç olduğunu söylemiş ve hareketin "dışarıdan gelenler" tarafından ele geçirildiğini savunmuştur.[59] Kullanılan silahlar da tartışma konusu olmuştur. Yerden seken bir şok bombası nedeniyle bir gencin elini kaybetmesi büyük tepki çekmiş ve 20'den fazla polis şiddeti iddiasına ilişkin soruşturma başlatılmıştır.[60] Hükümet 7 Ekim'de öğrenci gösterilerinde şok bombası kullanımını geçici olarak durdurmuştur. Fakat İçişleri Bakanı Laurent Nuñez 17 Ekim için ciddi kentsel şiddet halinde bu silahların kullanılabileceğini açıklamıştır. Başbakan Sébastien Lecornu'ya göre protestoların başlangıcından itibaren yaklaşık 1.000 polis ve jandarma yaralanmıştır.[61]

17-18 Ekim olaylarının ardından Macron 18 Ekim'de ulusa sesleniş konuşması yapmıştır. Macron "meşru talepleri" olan göstericiler ile "yıkan, kıran ve yağmalayanlar" arasında ayrım yapmış ve şiddete başvuranların hesap vereceğini söylemiştir.[62] İçişleri Bakanı Nuñez istifasını sunarken Macron ise kolluk güçlerinin komutasında süreklilik gerektiği gerekçesiyle istifayı kabul etmemiştir.[63] Meclis Başkanı Yaël Braun-Pivet ise olaylar ve polisin müdahalesi hakkında bir meclis soruşturması önermiştir.[64]

19 Ekim'de Lecornu valilere "çok sınırlı" ve "yerel" sokağa çıkma yasakları uygulama talimatı vermiştir.[65] Paris'te République Meydanı ile Chatelet-Les Halles bölgesinde ve Lyon'un merkezinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş, Nice'teki yasak ise yalnızca refakatsiz çocukları kapsamıştır.[66] Lille'de

58 Saillofest, "Le mouvement lycéen s'essouffle-t-il?".

59 "Students and Police Clash as France Struggles to Quell School Protests".

60 "French Police Clash with Protesters as Tens of Thousands Rally over Cost of Living".

61 Estelle Nilsson-Julien, "Fransa'da 17 Ekim Protestoları: Paris'te Onlarca Kişi Gözaltına Alındı", Euronews Türkçe, 17 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://tr.euronews.com/2026/10/17/fransada-protesto-oncesi-guvenlik-onlemleri-artirildi-ulke-genelinde-500-eylem-planlaniyor.

62 "'Anger and Shame': Macron Denounces France's Nationwide Rioting, Looting", Al Jazeera, 18 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/10/18/macron-denounces-frances-nationwide-rioting-looting.

63 "France's Prime Minister Calls for Localized Curfews in Cities to Curb Rioting and Looting", AP (ABC30), 19 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://abc30.com/story/france-protests-prime-minister-calls-localized-curfews-cities-curb-rioting-looting/19954494.

64 Antonio O'Mullony, "Bardella Calls Macron's Riot Address 'Cowardly' as France Counts the Cost", Brussels Signal, 19 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://brusselssignal.eu/2026/10/bardella-calls-macrons-riot-address-cowardly-as-france-counts-the-cost.

65 "France's Prime Minister Calls for Localized Curfews in Cities to Curb Rioting and Looting".

66 "French PM Lecornu Announces More Targeted Curfews as Protests Trigger Clashes, Arson & Looting", IANS (*Free Press Journal*), 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.freepressjournal.in/world/french-pm-lecornu-announces-more-targeted-curfews-as-protests-trigger-clashes-arson-looting.

çocuklar ve gençlere yönelik bir yasak uygulanırken polis kent merkezinde kimlik kontrolleri yapmıştır.[67] Başbakan Lecornu ise olayların arkasında aşırı sol radikal grupların bir isyan planı bulunduğunu öne sürmüştür.[68]

20 Ekim'de Mecliste konuşan Lecornu, polis konuşlanmasının "fazla statik" kaldığı, yeterli personelin seferber edilmediği, izinlerin iptal edilmediği ve istihbaratın hareketin büyüklüğünü küçümsediğini kabul etmiştir.[69]

24 Ekim'deki ikinci büyük eylem gününde yaklaşık 70 bin kolluk görevlisi konuşlandırılmıştır.[70] Montpellier, Rouen ve Nice'in merkezlerinde gösteriler yasaklanırken sendikalar dışındaki grupların düzenlediği bazı eylemlere ise izin verilmemiştir.[71]

İtalya: Asker Konuşlandırma ve Olağanüstü Kararname

İtalya'nın tepkisi ise daha hızlı ve daha sert olmuştur. Başbakan Yardımcısı Matteo Salvini 19 Ekim akşamı Milano'ya asker gönderileceğini duyurmuştur. Meloni başkanlığında toplanan kriz toplantısında 2008'den beri süren "Güvenli Sokaklar" (Strade Sicure) operasyonu kapsamında Milano'ya 500 ek asker gönderilmesi kararlaştırılmıştır.[72]

20 Ekim'de çıkarılan olağanüstü kararname "şiddet içeren gösteriye katılım" adlı yeni bir suç tipi ihdas etmiştir. Bu suç için 5 yıla kadar hapis ve 20 bin avroya kadar para cezası öngörülmekte, yüzün örtülmesi veya birinin yaralanması halinde ise ceza artırılmaktadır. Kararname ayrıca 14 yaşını doldurmuş herkesin, aksi kanıtlanmadıkça eylemlerinin sonucunu kavrayabilecek durumda olduğunu varsaymaktadır. Oysa bu değerlendirme daha önce hakime bırakılıyordu. Bunun yanı sıra çocukların verdiği zararlardan ebeveynler sorumlu

67 Anıl Can Tuncer, "Fransa'da Protestolara karşı Ordu Devreye Giriyor", NTV, 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.ntv.com.tr/dunya/fransada-protestolara-karsi-ordu-devreye-giriyor-1747208.

68 "UN Rights Chief Condemns Europe Protests Violence", AFP (*Arab News*), 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.arabnews.com/world/un-rights-chief-condemns-europe-protests-violence-3007358.

69 "Francia admite fallos de seguridad y anuncia un despliegue masivo", EFE (*El Comercio*), 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.elcomercio.com/actualidad/mundo/francia-admite-fallos-seguridad-anuncia-despliegue-masivo.

70 "France Sees another Weekend of Mass Protests as Thousands Rally across Europe", CNN, 24 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.cnn.com/2026/10/24/europe/france-weekend-protests-detained-latam-intl.

71 Pietromarchi, "Hundreds of Thousands Protest in France amid Heightened Police Security".

72 "Meloni Sends the Army to Milan and Toughens Penalties after the Riots over the Cost of Living", Ara.cat, 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://en.ara.cat/international/meloni-sends-the-army-to-milan-and-toughens-penalties-after-the-riots-over-the-cost-of-living_1_5885268.html.

tutulacak, ıslah kurumlarına yeni yataklar eklenecek ve çocuk mahkemelerine yeni hakimler atanacaktır. Kararnamenin kalıcı olabilmesi için 60 gün içinde Parlamento tarafından yasalaştırılması gerekmektedir.[73] Bu kararname "Gandi karşıtı yasa" olarak adlandırılan 2025 tarihli güvenlik düzenlemesiyle başlayan sertleşmenin ikinci halkasını oluşturmaktadır.[74] Bu süreçte ayrıca polisin şüphelileri daha uzun süre gözaltında tutabilmesi de gündeme gelmiştir.[75]

Belçika, Portekiz, Arnavutluk ve İspanya: Farklı Tepki Modelleri

Belçika'da Liège Belediye Başkanı Willy Demeyer 8-16 Ekim arasında sokakta üç kişiden fazla toplanmayı yasaklamıştır.[76] İçişleri Bakanı Bernard Quintin ise kentte "Antifa tarzı" bir hareketin faaliyet gösterdiğini ve yetişkinlerin çocukları şiddet içeren siyasi mesajlar vermek için manipüle ettiğini öne sürmüştür.[77] Quintin 17 Ekim'deki Brüksel olaylarının artık "salt bir protesto olmadığını" ve bu süreçte düzeni sağlamak için "gerekli tüm araçlar"ın kullanılacağını söylemiştir.[78] Ayrıca 20 Ekim'de meclis komisyonunda Code Rood[79] ve Antifa ile bağlantılı aktivistlerin gençleri polisle çatışmaya teşvik ettiğini ileri sürmüştür.[80]

Portekiz'de polis 20 Ekim sabahı saat 06.00'da Lizbon ve Porto'daki konut kamplarına eş zamanlı bir operasyon düzenlemiş ve 55 kişiyi gözaltına almıştır. Porto'da 15 Ekim'deki müdahalede ise onlarca kişi yaralanmıştır.[81]

73 "Italy's Meloni Approves Tougher Measures to Crack down on Protests after Milan Riots".

74 "Europe and Central Asia", *People Power under Attack 2025*, CIVICUS Monitor, (Aralık 2025), erişim 29 Ekim 2026, https://monitor.civicus.org/globalfindings_2025/europeandcentralasia.

75 "Italy's Meloni Approves Tougher Measures to Crack down on Protests after Milan Riots"; "Italy's Military to Send 500 Troops to Milan after Riots", dpa (GNA), 21 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://gna.org.gh/2026/10/italys-military-to-send-500-troops-to-milan-after-riots.

76 Deconinck, "Antifa behind Violent Student Riots in Belgium, Interior Minister Says".

77 "Belgian Interior Minister Blames 'Antifa' for Liège School Riots", *The Brussels Times*, 8 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://brusselstimes.com/belgium/2351737/belgian-interior-minister-blames-antifa-for-liege-school-riots.

78 "Protesters Clash with Police in Brussels".

79 Hollanda merkezli iklim aktivizmi örgütlenmesidir.

80 Alaa AbuJaser, "Belgian Minister Raises Serious Allegations against Far-Left Activists over Violent Brussels Riots", *Brussels Morning,* 21 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://brusselsmorning.com/brussels-riots-far-left-activists-2026/105770.

81 João Azevedo, "Portekiz'de Barınma Hakkı Protestolarına Polis Müdahalesi: 55 Kişi Gözaltına Alındı", Euronews Türkçe, 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://tr.euronews.com/2026/10/20/portekizde-barinma-hakki-protestolarina-polis-mudahalesi-55-kisi-gozaltina-alindi; Rodrigues, "Portekiz'de Barınma Hakkı Protestolarına Polis Müdahalesi".

Arnavutluk'ta polis biber gazı ve tazyikli suyun yanı sıra 17 Ekim'de plastik mermi de kullanmıştır. AB'nin Tiran heyeti ise göstericilere ve gazetecilere aşırı polis şiddeti uygulandığı gerekçesiyle yetkilileri orantılı davranmaya çağırmıştır.[82]

İspanya hükümeti ise farklı bir müdahale tarzı ortaya koymuştur. Konut kararnamelerinin Meclisten geçmemesi üzerine Başbakan Sánchez, sokağın talebini erken seçim yoluyla sandığa taşımıştır.[83] Madrid'deki çadır kamp da haftalarca yerinde kalmıştır.[84] Bu tablo siyasi kanalın açık tutulduğu yerde çatışmanın sınırlı kalabileceğine dair bir ipucu sunmaktadır. Ancak İspanya'nın bu yolu benimsemesi bir tercihten çok Meclis aritmetiğinin dayattığı bir zorunluluk olarak da anlaşılabilir.

Ortak Örüntüler: Toplu Gözaltı, Çocuklar ve Orantılılık

Ülke vakalarının ilk ortak noktası gözaltına alınanların yaşıdır. Fransa'da gözaltındakilerin çoğu gençtir,[85] Milano'da gözaltına alınanların yarısından fazlası çocuktur[86] ve Liège'de gözaltına alınanların yaklaşık yüzde 70'i reşit değildir.[87] Sokağa çıkma yasaklarının bir kısmı da doğrudan çocukları hedef almıştır. Nitekim Nice'teki yasak yalnızca refakatsiz çocukları,[88] Lille'deki yasak ise çocuk ve gençleri kapsamıştır.[89] İkinci ortak nokta "daha az öldürücü" olarak adlandırılan silahların yol açtığı ağır yaralanmalardır. Fransa'da bir genç şok bombası nedeniyle elini kaybetmiştir.[90] Üçüncü ortak nokta ise kolluk güçlerinin de ağır bir bedel ödemesidir. Fransa'da 17 Ekim'de yaklaşık 1.000 polis ve jandarma yaralanmıştır.[91] Dolayısıyla bu tablo hükümetler tarafından hem göstericilerin hem de kolluk görevlileri-

82 "Riots Erupt in Albania's Capital as Students Join Anti-Government Movement".

83 "Spain's Pedro Sanchez Announces Snap Election amid Housing Crisis".

84 "Spain's PM Calls Snap Election after Housing Bill Defeat"; "Europe in Turmoil: Scenes of Unrest from across the Continent", Outlook India, 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.outlookindia.com/international/europe-in-turmoil-scenes-of-unrest-from-across-the-continent.

85 "Students and Police Clash as France Struggles to Quell School Protests".

86 "Italy's Meloni Approves Tougher Measures to Crack down on Protests after Milan Riots".

87 Deconinck, "Antifa behind Violent Student Riots in Belgium, Interior Minister Says".

88 "French PM Lecornu Announces More Targeted Curfews as Protests Trigger Clashes, Arson & Looting".

89 Tuncer, "Fransa'da Protestolara karşı Ordu Devreye Giriyor".

90 "French Police Clash with Protesters as Tens of Thousands Rally over Cost of Living".

91 Koppelman, "Macron Vows Crackdown in Address to Nation over Violent Fuel Price Protests".

nin güvenliğini sağlayacak bir gerilim azaltma stratejisinin oluşturulamadığına işaret etmektedir.

Tablo 1. Ülkelere Göre Protestolar ve Tepkiler

Ülke	Güvenlik Tepkisi	Siyasi ve Hukuki Tepki
Fransa	17-18 Ekim arasında yaklaşık 2 bin 400, 24 Ekim'de yaklaşık 1.000 gözaltı; yerel sokağa çıkma yasakları; Sentinelle askerleri; 24 Ekim'de yaklaşık 70 bin kolluk görevlisi konuşlandırılması	Gösteri yasakları; meclis soruşturması önerisi; danışma platformu ve bütçe vaadi
İtalya	Milano'ya 500 ek asker; hafta sonu yaklaşık 50 tutuklama (30'dan fazlası çocuk)	"Şiddet içeren gösteriye katılım" suçu (5 yıla kadar hapis); 14 yaş karinesi
Belçika	Biber gazı ve tazyikli su; Liège'de bir haftada en az 139 gözaltı	Liège'de üç kişiden fazla toplanma yasağı (8-16 Ekim)
Portekiz	Lizbon ve Porto kamplarının tahliyesi; 55 gözaltı	Kampların yasa dışı ilan edilmesi
İspanya	Madrid'deki çadır kampı 17 Ekim'de yerindeydi.	29 Kasım'da erken seçim
Arnavutluk	Biber gazı, tazyikli su, plastik mermi; 14 Ekim'de 35 gözaltı	Rama'nın istifa talebini reddetmesi ve diyalog çağrısı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Söylem Savaşı: Aşırı Sol, Antifa ve Dış Mihraklar

Bahsi geçen sert müdahalelere, protestoları belirli bir tehdit kategorisine yerleştiren bir söylem eşlik etmiştir. Fransa'da Başbakan Lecornu olayların arkasında aşırı sol grupların örgütlediği bir "isyan planı" olduğunu belirtirken[92] Adalet Bakanı Darmanin hareketin "dışarıdan gelenler" tarafından ele geçirildiğini savunmuş, LFI ise suçlamaları reddederek hükümeti seçim öncesinde protestoları siyasallaştırmakla suçlamıştır.[93] İçişleri Bakanı Nuñez, istihbarat servislerine LFI'yı suçlama talimatı verdiği iddialarını reddetmek zorunda kalmıştır.[94] Belçika'da İçişleri Bakanı Quintin, Antifa ve Code Rood'u; İtalya'da ise Başbakan Meloni "haydutlar"ı[95] işaret etmiştir. Milano polisi de olaylara katılanlar arasında yabancı ebeveynlerden doğan vatandaşların ve yabancı uyrukluların daha fazla olduğunu iddia etmiştir.[96]

92 "UN Rights Chief Condemns Europe Protests Violence".

93 "Students and Police Clash as France Struggles to Quell School Protests".

94 "France to Deploy More Police for New Protests", AA (*Hürriyet Daily News*), 21 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.hurriyetdailynews.com/france-to-deploy-more-police-for-new-protests-228410.

95 "Italy to Send 500 Troops to Milan after Clashes".

96 "Italy's Meloni Approves Tougher Measures to Crack down on Protests after Milan Riots".

Bu söylem, sosyal bir talebi "aşırı sol", "dış mihrak" veya "göçmen gençlik" sorununa çevirerek bir güvenlik meselesi haline getirmektedir.[97] Nitekim Uluslararası Af Örgütü 2024'te 21 Avrupa ülkesini kapsayan raporunda, protestocuların sıklıkla "aşırıcı", "terörist" ya da "ajan" olarak yaftalandığını tespit etmiştir.[98] Günümüzde yaşananlar ise bu eğilimin yeni protestolara da yayıldığını göstermektedir. Aşırı sağ ise aynı olayları on yıllardır süren "gevşek" suç politikaları ve otorite zaafına bağlamıştır.[99] Böylece tartışma, eğitim ve konut gibi refah sorunlarından asayiş, güvenlik ve kimlik eksenine kaymıştır.

Dijital Alana Müdahale ve Sosyal Medyayı Kapatma Tartışması

Sosyal medya hem olayların yayılmasını hızlandırarak kontrolden çıkmasında rol oynaması hem de devlet denetimi nedeniyle ana akım medyada yer bulamayan sert müdahale görüntülerinin dolaşıma girmesini sağlaması bakımından önemli bir faktör haline gelmiştir. Fransız hükümeti olayların ardından Meta ve TikTok başta olmak üzere sosyal medya şirketlerini acil bir toplantıya çağırarak yağma, kundaklama ve sokağa çıkma yasağı ihlali çağrılarının kaldırılmasını istemiştir.[100] Sosyal demokrat cumhurbaşkanı adayı Raphaël Glucksmann da platformların sorumlu tutulması gerektiğini savunmuştur.[101]

Macron'un partisinin lideri ve eski Başbakan Gabriel Attal ise devletin kargaşa anlarında belli platformları engellemesi gerektiğini belirtmiştir. Nitekim Attal, başbakan olduğu Mayıs 2024'te Yeni Kaledonya'daki ayaklanmalar sırasında TikTok'a erişimi kestirmiştir.[102]

97 Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis* (Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998).

98 "Europe: Sweeping Pattern of Systematic Attacks and Restrictions Undermine Peaceful Protest", Amnesty International, 8 Temmuz 2024, erişim 1 Kasım 2026, https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/07/europe-sweeping-pattern-of-systematic-attacks-and-restrictions-undermine-peaceful-protest.

99 "France's Far Right Seizes the Moment as Rioting Stuns the Country", *The New York Times* (DNYUZ), 19 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://dnyuz.com/2026/10/19/frances-far-right-seizes-the-moment-as-rioting-stuns-the-country.

100 "France Puts Meta, TikTok, Other Platforms on Notice over Riot Content".

101 "Violences urbaines".

102 "Fransa'nın deniz aşırı toprağı Yeni Kaledonya'da ne oluyor, protestoların kaynağı ne?", Euronews, 16 Mayıs 2024, erişim 15 Kasım 2026, https://tr.euronews.com/2024/05/16/fransa-yeni-kaledonyada-olaganustu-hal-ilan-etti-tiktoku-yasakladi.

"DEMOKRASİNİN 'BEŞİĞİ' SALLANIRKEN": DEMOKRASİ VE İNSAN HAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Demokratik bir devletin yağma, kundaklama ve kolluk görevlilerine yönelik saldırılar karşısında kamu düzenini koruma yükümlülüğü elbette vardır. Asıl soru ise alınan önlemlerin zorunluluk, orantılılık, hesap verebilirlik ve geçicilik ölçütlerini karşılayıp karşılamadığıdır. Bu bölümde uluslararası kuruluşların uyarılarından hareketle yaşanan gelişmelerin demokratik işleyiş üzerindeki etkisi değerlendirilmektedir.

Uluslararası Uyarılar: BM, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu

BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Volker Türk 20 Ekim'de Arnavutluk, Belçika, Fransa, İtalya ve Portekiz'deki kitlesel protestoların insan hakları kaygısı doğurduğunu açıklamıştır. Türk, şiddet ve vandalizmi kınarken çocuklar dahil göstericilere gereksiz ve aşırı güç kullanıldığı yönündeki haberlerden kaygı duyduğunu belirtmiş, kolluk müdahalelerinin hukuka uygun, gerekli ve orantılı olmasını, iddiaların ise hızlı, etkili ve bağımsız

biçimde soruşturulmasını istemiştir. Türk ayrıca hükümetleri eğitim, kamu hizmetleri, konut, yaşam maliyeti ve eşitsizlikle ilgili meşru ve temel insan hakları kaygılarını dinlemeye ve özellikle gençlerle diyalog kurmaya çağırmıştır.[103] Bu vurgu, protestoların özünde ekonomik ve sosyal hakların yani refah devletinin güvence altına aldığı hakların bulunduğunu BM düzeyinde teyit etmektedir.

Avrupa Komisyonu Sözcüsü Markus Lammert ise barışçıl göstericilerin şiddete başvuranlarla bir tutulmaması gerektiğini vurgulamıştır. Komisyon İcra Başkan Yardımcısı Roxana Minzatu da 5 Ekim'de Avrupa Parlamentosunda yetkililerin barışçıl toplanmaya saygı gösterme yükümlülüğünü hatırlatmıştır. Avrupa Parlamentosu ise bu konuda bölünmüş durumdadır. Sağ gruplardan bazı milletvekilleri daha sert polis önlemleri isterken[104] Yeşiller grubundan Benedetta Scuderi ise aktivistlere yönelik sert müdahalelerin Avrupa'da olağanlaştığı uyarısında bulunmuştur.[105]

AB'nin aday ülkelere yönelik dili ise daha açıktır. Nitekim AB'nin Tiran heyeti, Arnavut makamlarını göstericilere ve gazetecilere karşı orantılı davranmaya çağırmıştır.[106] Bu durum AB'nin çifte standart uygulayarak üye ve aday ülkelere aynı açıklıkla hitap edip etmediği sorusunu akla getirmektedir.

AİHS Standartları Işığında Toplanma Özgürlüğü ve Orantılılık

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11. maddesi barışçıl toplanma özgürlüğünü güvence altına almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Ezelin/Fransa kararında bir kişinin, kendisi kınanabilir bir eylemde bulunmadıkça yalnızca bir gösteriye katıldığı için cezalandırılama-

103 "UN Rights Chief Raises Human Rights Concerns over Mass Protests across Europe", AA (Bernama), 21 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://bernama.com/en/world/news.php?id=2623510.

104 Klára Odstrčilová, "'Peaceful Protest Must Be Protected': Brussels Responds to France's Unrest", EU Perspectives, 19 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://euperspectives.eu/2026/10/france-protests-eu-reactions.

105 Gaia Neiman, "'I Hear MEPs Say Muslims are a Threat, with No Consequences. I Say Free Palestine and I'll Be Arrested' – MEP Benedetta Scuderi Warns Protest Repression is Being Normalised in Europe", EUobserver, 21 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://euobserver.com/244013/interview-i-hear-meps-says-muslims-are-a-threat-with-no-consequences-i-say-free-palestine-and-ill-be-arrested-mep-benedetta-scuderi-warns-protest-repression-is-being-normalised-in-europe.

106 "Riots Erupt in Albania's Capital as Students Join Anti-Government Movement".

yacağına hükmetmiştir.[107] Kudrevičius/Litvanya kararında ise başkalarının münferit şiddet eylemlerinin barışçıl katılımcıları bu korumadan mahrum bırakmayacağını vurgulamıştır.[108] BM İnsan Hakları Komitesinin 37 nolu genel yorumu da toplantılara yönelik genel nitelikli kısıtlamaların orantısız olduğu karinesini benimsemektedir.[109] Kolluk güçlerinin güç kullanımı ise BM'nin 1990 tarihli temel ilkeleri uyarınca zorunluluk ve orantılılıkla sınırlıdır.[110]

Bu ölçütler açısından üç uygulama özellikle sorunludur:

Bunlardan ilki geniş alanları kapsayan gösteri yasakları ve yalnızca çocuklara yönelik sokağa çıkma yasaklarıdır. Bu önlemler, şiddete katılıp katılmadığına bakılmaksızın belirli bir yaş grubunu toptan kısıtlamakta ve bireysel sorumluluk ilkesiyle ters düşmektedir.

İkincisi İtalya'da en az beş kişilik bir grup içinde işlenen "şiddet içeren gösteriye katılım" suçudur. Bu tanım, şiddete bizzat karışmayan katılımcıların da keyfi biçimde suç kapsamına alınmasına imkan tanıyabilecek bir belirsizlik taşımaktadır.

Üçüncüsü ise 14 yaş üstündekiler için getirilen cezai ehliyet karinesidir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, özgürlükten yoksun bırakmanın son çare olmasını ve çocuk adalet sisteminin rehabilitasyonu esas almasını öngörmektedir.[111] Dolayısıyla karinenin tersine çevrilmesi bu ilkelerle çelişmektedir.

Dolayısıyla sorun, güvenlik önlemlerinin varlığı değil bu önlemlerin barışçıl çoğunluk ile şiddete başvuran azınlık arasında ayrım yapamaması ve kalıcılaşma eğilimidir. Tablo 2, söz konusu standartları ve bunlarla çelişen uygulamaları özetlemektedir.

107 AİHM, Ezelin/Fransa, Başvuru No: 11800/85, 26 Nisan 1991.

108 AİHM (Büyük Daire), Kudrevičius/Litvanya, Başvuru No: 37553/05, 15 Ekim 2015.

109 BM İnsan Hakları Komitesi, "Genel Yorum No. 37: Barışçıl Toplanma Hakkı (Madde 21)", CCPR/C/GC/37, 2020.

110 BM, "Kolluk Görevlilerince Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin Temel İlkeler", 1990.

111 BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1989, md. 37 ve 40.

Tablo 2. Uluslararası Standartlar ve Tartışmalı Uygulamalar		
Standart	**Öngördüğü İlke**	**Tartışmalı Uygulama**
AİHS md. 11; AİHM, Ezelin/Fransa (1991)	Kınanabilir bir eylemde bulunmayan kişi yalnızca bir gösteriye katıldığı için cezalandırılamaz.	En az beş kişilik bir grup içinde işlenen "şiddet içeren gösteriye katılım" suçu (İtalya)
AİHM (Büyük Daire), Kudrevičius/Litvanya (2015)	Başkalarının münferit şiddet eylemleri, barışçıl katılımcıları toplanma özgürlüğünün korumasından mahrum bırakmaz.	Barışçıl çoğunluk ile şiddete başvuran azınlık arasında ayrım yapmayan toplu gözaltılar (Fransa, Belçika)
BM İnsan Hakları Komitesi, 37 nolu genel yorum (2020)	Toplantılara yönelik genel nitelikli kısıtlamaların orantısız olduğu varsayılır.	Kent merkezlerini kapsayan gösteri yasakları, çocukları ve gençleri hedefleyen sokağa çıkma yasakları (Fransa); üç kişiden fazla toplanma yasağı (Belçika)
BM, Kolluk Görevlilerince Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin Temel İlkeler (1990)	Güç kullanımı zorunluluk ve orantılılıkla sınırlıdır.	Bir gencin elini kaybetmesine yol açan şok bombası kullanımı (Fransa); plastik mermi kullanımı (Arnavutluk)
BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989), md. 37 ve 40	Özgürlükten yoksun bırakma son çare olmalı, çocuk adalet sistemi rehabilitasyonu esas almalıdır.	14 yaşını dolduranlar için cezai ehliyet karinesi ve ıslah kurumlarına yeni yatak eklenmesi (İtalya)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İstisnanın Olağanlaşması: Geçici Önlemlerin Mevzuata Girmesi

Avrupa'da kriz anlarında alınan olağanüstü önlemlerin kalıcı hale gelmesinin uzun bir geçmişi vardır. İtalya'da 2008'de geçici bir önlem olarak başlayan Güvenli Sokaklar operasyonu 18 yıldır sürmekte ve şimdi protestolara karşı genişletilmektedir.[112] Benzer şekilde Fransa'da 2015 saldırılarının ardından terörle mücadele için kurulan Sentinelle operasyonu da yeniden kamu düzeni görevlerini destekleyecek biçimde kullanılmaktadır.[113]

Fransa'nın izlediği yol bu konuda kayda değerdir. Nitekim 2015-2017 olağanüstü halinde kullanılan bazı yetkiler, 2017'de çıkarılan İç Güvenlik ve Terörle Mücadele Kanunu ile olağan hukuka aktarılmıştır.[114] İtalya'da ise

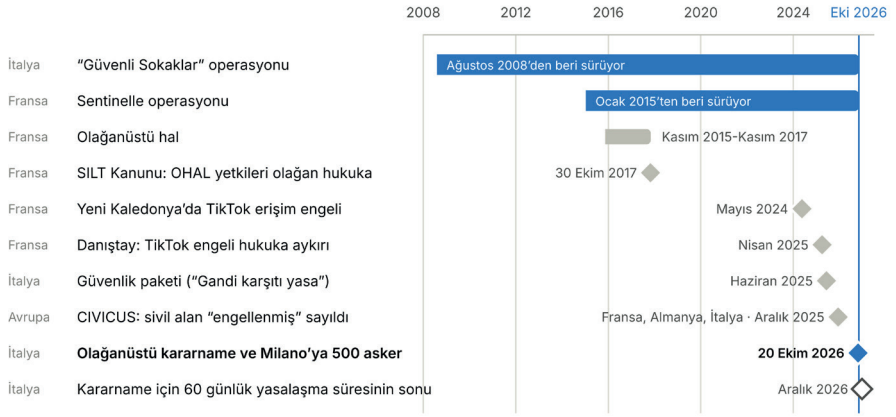
112 "Italy's Military to Send 500 Troops to Milan after Riots".

113 "France to Deploy More Police for New Protests".

114 Fransa, Loi n° 2017-1510 du 30 octobre 2017 renforçant la sécurité intérieure et la lutte contre le terrorisme (SILT).

2025 güvenlik düzenlemesi[115] ile Ekim 2026 kararnamesi, protesto hakkını daraltan bir mevzuat oluşturmaktadır. Kararnamenin 60 gün içinde yasalaşması gerektiğinden[116] bu önlemlerin kalıcı olup olmayacağını Parlamentodaki süreç belirleyecektir. Asker konuşlandırılması geçici olsa da yeni suç tipi ve 14 yaş karinesi gibi cezai düzenlemeler yasalaşmaları halinde kalıcı olacaktır. Grafik 5, geçici olarak başlayan önlemlerin zaman içinde kalıcılaşma sürecini göstermektedir.

Grafik 5. İstisnanın Olağanlaşması: Geçici Önlemlerden Kalıcı Düzenlemelere (2008-2026)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Daralan Sivil Alan: Gazze Protestolarından Bugüne

Bugünkü olaylara verilen tepkiler, Avrupa'da birkaç yıldır süren bir eğilimin parçasıdır. CIVICUS Monitor tarafından yayımlanan 2025 raporu, Fransa, Almanya ve İtalya'nın sivil alan derecesini "daraltılmış" (*narrowed*) kategorisinden "engellenmiş" (*obstructed*) kategorisine düşürmüştür. Aynı yıl Filistin'le dayanışma eylemlerine yönelik kaydedilen ihlallerin yüzde 60'tan fazlası Avrupa'da yaşanmıştır.[117] Fransa'nın derecesinin düşürülmesinde artan polis şiddeti, gözetim uygulamaları, protestocuların gözaltına alınması ve

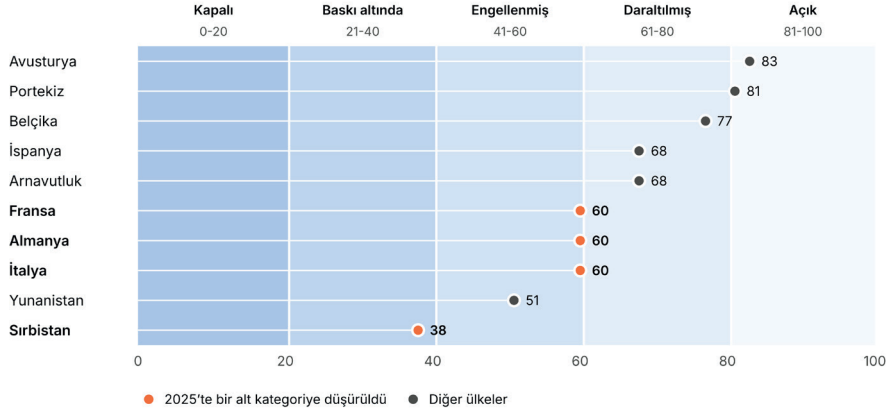
115 "Europe and Central Asia".

116 "Italy's Meloni Approves Tougher Measures to Crack down on Protests after Milan Riots".

117 "Six Countries in Europe Downgraded in New Global Ratings Report on Civic Freedoms", CIVICUS Monitor, 9 Aralık 2025, erişim 30 Ekim 2026, https://monitor.civicus.org/press_release/2025/europe-and-central-asia.

gazetecilerin hedef alınması belirleyici olmuştur.[118] Grafik 6 bu raporda ele alınan ülkelerin 2025 sivil alan puanlarını göstermektedir.

Grafik 6. Ele Alınan Ülkelerde Sivil Alan Puanları (CIVICUS Monitor, 2025)

Kaynak: "Europe and Central Asia".

Bu veriler önemli bir sürekliliğe işaret etmektedir. Gazze ile dayanışma eylemlerinde denenen geniş kapsamlı yasaklar, terörle mücadele mevzuatının protestolara uygulanması ve gözetim teknolojileri gibi kısıtlama araçları, şimdi refah taleplerini dile getiren toplumsal protestolara uygulanmaktadır. Dolayısıyla belirli bir azınlığı hedef alarak başlayan kısıtlamalar, toplumun geniş kesimlerinin haklarını etkileyen genel bir yönetim pratiğine dönüşmektedir.

Sokak ile Sandık Arasındaki Kopukluk

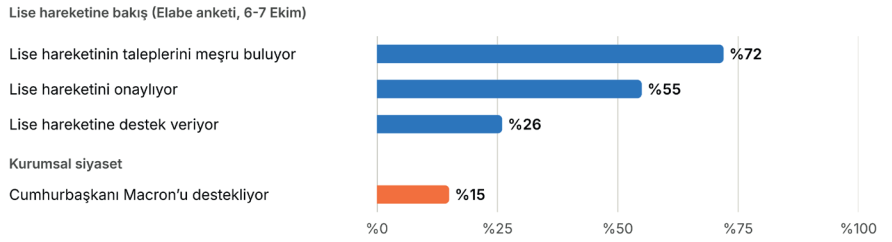
Kamuoyu verileri, geniş halk kesimlerinin protestoların taleplerine yakın fakat yöntemlerine mesafeli olduğunu göstermektedir. Yapılan bir ankete göre Fransızların yüzde 72'si lise hareketinin taleplerini meşru bulurken yüzde 26'sı harekete destek vermiştir.[119] Aynı dönemde Macron'un toplumsal desteğinin yüzde 15'e düşmesi[120] ise taleplerin kurumsal siyasette karşılık bulamadığına işaret etmektedir. Grafik 7 bu mesafeyi göstermektedir.

118 "CIVICUS Monitor Downgrades Six European Countries Due to Severe Deterioration of Civic Space", Civic Space Watch, 9 Aralık 2025, erişim 30 Ekim 2026, https://civicspacewatch.eu/civicus-monitor-downgrades-six-european-countries-due-to-severe-deterioration-of-civic-space.

119 Saillofest, "Le mouvement lycéen s'essouffle-t-il?".

120 Walsh, "French Government Extends Curfews and Pledges 'Massive' Police Deployment after Riots Sweep Country".

Grafik 7. Fransa'da Sokak ile Sandık Arasındaki Mesafe: Kamuoyu Göstergeleri

Kaynak: Elabe anketi (6-7 Ekim 2026), aktaran Saillofest, "Le mouvement lycéen s'essouffle-t-il?"; Walsh, "French Government Extends Curfews and Pledges 'Massive' Police Deployment after Riots Sweep Country".

Mali kurallar, piyasalar ve AB taahhütleri karşısında manevra alanı daralan hükümetler seçmen taleplerine cevap vermekte zorlanmaktadır. "Post-demokrasi" olarak adlandırılan bu durumda seçimler biçimsel olarak sürmekte ancak temel kararlar seçmenin etkisinden uzaklaşmaktadır.[121] Dolayısıyla refah devletinin daralması, zamanla demokrasinin toplumsal içeriğini de boşaltmaktadır.

Öte yandan aksi örnekler de dikkat çekicidir. İspanya'da erken seçim kararı sokağın talebine kurumsal bir kanal açmıştır.[122] Asıl istisnai örnek olan Sırbistan'da ise yaklaşık iki yıldır devam eden öğrenci hareketi sandıktan zaferle çıkmıştır.[123]

Geç Kalan Denge ve Denetim Mekanizmaları

Tüm bunlara rağmen Avrupa ülkelerinin denge ve denetim kapasitesi tamamen ortadan kalkmış değildir. İtalya'da Cumhurbaşkanı Mattarella'nın itirazı askerlere polis yetkisi verilmesini engellemiştir.[124] Fransa'da Meclis Başkanı Braun-Pivet de bir meclis soruşturması önermektedir.[125] Fransız Danıştayı-

121 Colin Crouch, *Post-Democracy* (Cambridge: Polity, 2004).

122 "Spain's Pedro Sanchez Announces Snap Election amid Housing Crisis".

123 Guy De Launey, "'The Smell of Freedom': Serbia's Student Movement Celebrates Election Triumph", NPR, 26 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.npr.org/2026/10/26/nx-s1-6016298/serbia-student-list-vucic-election; Ivanović, "Student List Wins Serbian Election in Political Earthquake as Vučić Concedes Defeat"; François Hublet, "Législatives serbes. Vučić: « Nous avons perdu les élections »", Le Grand Continent, 25 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://legrandcontinent.eu/fr/2026/10/25/legislatives-serbes-vucic-nous-avons-perdu-les-elections.

124 "Italy Approves Sweeping Security Measures in Response to Protests".

125 O'Mullony, "Bardella Calls Macron's Riot Address 'Cowardly' as France Counts the Cost".

nın 2024'teki TikTok yasağını sonradan hukuka aykırı bulması, sosyal medya kesintisi önerilerine karşı emsal karar oluşturmaktadır.[126] Başbakan Lecornu'nun hükümetin hatalarını Meclis kürsüsünden kabul etmesi de yine bu bağlamda kayda değerdir.[127]

Ancak burada önemli olan husus, denge ve denetim mekanizmalarının varlığı ya da yokluğu olmayıp bu mekanizmaların çalışma hızıdır. Nitekim bunlar oldukça yavaş işlemektedir. Sokağa çıkma yasakları ve yeni suç tipleri günler içinde yürürlüğe girerken soruşturmalar aylar ve yargı kararları ise yıllar sürmektedir. Dolayısıyla denge ve denetim, güvenlik önlemlerinin hızına yetişememektedir. Bu fark, istisnai önlemlerin fiilen kalıcılaşmasının en önemli nedenlerinden biridir.

126 Lucie Pazderkova, "Did Social Media Fuel France's Riots? Paris Wants Answers, Brussels Rules", EU Perspectives, 19 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://euperspectives.eu/2026/10/did-social-media-fuel-frances-riots-paris-wants-answers-brussels-rules.

127 "Francia admite fallos de seguridad y anuncia un despliegue masivo ".

AVRUPA'NIN GELECEĞİ AÇISINDAN PERSPEKTİFLER

Protesto dalgasının uzun vadeli seyri belirsiz olsa da Avrupa siyaseti üzerindeki etkileri şimdiden görülmektedir. Bu bağlamda aşırı sağın yükselişi, göç ve kimlik tartışması, Avrupa sosyal modelinin geleceği ve eylemlerin küresel ve bölgesel jeopolitik açısından sonuçları tartışma konusu haline gelmiştir.

Aşırı Sağın Fırsat Penceresi: Düzen Söylemi ve Seçim Takvimi

Kısa vadede dalgadan en çok kazanç sağlaması muhtemel aktör aşırı sağdır. RN Genel Başkanı Jordan Bardella, Macron'un ulusa sesleniş konuşmasını yetersiz bularak hükümetin Fransızlara söyleyecek ve önerecek hiçbir şeyi kalmadığını savunmuştur.[128] Bardella olayları on yıllardır süren suça karşı gevşeklik ve otorite zaafının sonucu olarak sunmuş ve partisinin ulusal istikrarı yeniden tesis etmede kilit rol oynayacağını öne sürmüştür.[129] RN'nin 24 Ekim'de Orléans'ta düzenlediği kongre de protestolara sahne olmuştur.[130]

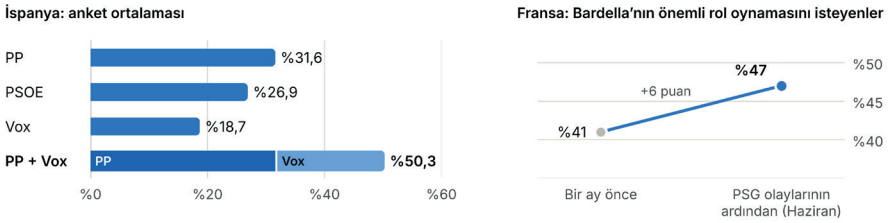
128 O'Mullony, "Bardella Calls Macron's Riot Address 'Cowardly' as France Counts the Cost".

129 "France's Far Right Seizes the Moment as Rioting Stuns the Country".

130 "France Sees another Weekend of Mass Protests as Thousands Rally across Europe".

Geçmiş deneyimler de bu beklentiyi desteklemektedir. Nitekim Haziran 2026'da Paris Saint-Germain'in Şampiyonlar Ligi zaferinin ardından yaşanan olaylardan sonra Bardella'nın gelecekte önemli bir rol oynamasını isteyenlerin oranı bir ay içinde yüzde 41'den yüzde 47'ye çıkmıştır.[131] İspanya'da anket ortalamalarına göre Halk Partisi (Partido Popular, PP) yüzde 31,6; Sosyalist İşçi Partisi (Partido Socialista Obrero Español, PSOE) yüzde 26,9 ve Vox yüzde 18,7 oy oranına sahiptir.[132] Bu tablo 29 Kasım seçiminden sağda konumlanan PP ile aşırı sağcı Vox arasındaki iş birliğine dayalı bir hükümet çıkma ihtimalini güçlendirmektedir. İtalya'da Meloni'nin sağdan gelen baskıya karşı güvenlik vurgusunu artırması da aynı dinamiğin ürünüdür.[133] Bu dinamiğin en önemli sonucu ise ana akım partilerin aşırı sağın güvenlik ve göç çerçevesini benimsemesidir. Merkez hükümetlerin askeri sokağa yöneltme ve yasakla cevap vermesi, aşırı sağın düzen söylemini meşrulaştırmakta ve onu iktidara daha yakın bir alternatif haline getirmektedir. Grafik 8 söz konusu anket verilerini özetlemektedir.

Grafik 8. Aşırı Sağın Fırsat Penceresi: İspanya ve Fransa'dan Anket Verileri

Kaynak: "The UN Warns of the 'Unnecessary and Excessive' Use of Force in Protests in Albania, France, and Italy"; "PSG Riots Give France's Far Right a Polling Boost".

Göç, Kimlik ve Günah Keçisi Üretimi

Protestoların toplumsal-sınıfsal karakteri, kamusal tartışmada hızla etnik bir çerçeveye kaydırılmaktadır. Milano polisinin olaylara katılanlar arasında göç-

131 "PSG Riots Give France's Far Right a Polling Boost", *To Vima*, 4 Haziran 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.tovima.com/world/psg-riots-give-frances-far-right-a-polling-boost.

132 "The UN Warns of the 'Unnecessary and Excessive' Use of Force in Protests in Albania, France, and Italy" (anket ortalaması), Demócrata, 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.democrata.es/en/international/the-un-warns-of-the-unnecessary-and-excessive-use-of-force-in-protests-in-albania-france-and-italy.

133 "Italy's Military to Send 500 Troops to Milan after Riots".

men kökenlilerin fazlalığına dikkat çekmesi,[134] Fransa'da bazı siyasetçilerin isyanları göçle ilişkilendirmesi ve bazı sağ yayın organlarında "sol-İslamcı ittifakı" gibi söylemlerin dolaşıma girmesi[135] bu kaymanın örnekleridir. Nitekim Fransa'da 2005 olayları ve 2023'teki Nahel olayları da benzer biçimde etnik ve dini kimlik üzerinden okunmuştur. Bu kayma, refah devletinin krizini doğrudan göç tartışmasına bağlamaktadır. "Refah şovenizmi" (*welfare chauvinism*) refah devletinin daralan imkanlarını yerli nüfusla sınırlamayı ve göçmenleri sosyal haklardan dışlamayı savunmaktadır. Aşırı sağ bu yaklaşımı, refah devletinin krizine bir çözüm olarak değil bu devletten kimin yararlanacağı sorusuna verilen dışlayıcı bir cevap olarak öne çıkarmaktadır.

Dolayısıyla bu süreçte Müslüman toplulukların ve göçmen kökenli gençlerin hedef alınma riski artmaktadır. Bu sebeple uzun vadede toplumsal bir krizin kimlik meselesine dönüştürülmesi hem gerçek sorunların çözümünü erteleyecek hem de Avrupa genelindeki toplumsal kutuplaşmayı derinleştirecektir.

Avrupa Mutabakatının Geleceği

Avrupa ülkelerinin bütçeleri bugün savunma harcamalarının artırılması, enerji sorunlarına karşı tedbirlerin alınması ve mali kurallara uyum olmak üzere üç talep arasında sıkışmış durumdadır. 2024 tarihli bir Avrupa Komisyonu raporu, AB'nin her yıl 750-800 milyar avroluk ek yatırıma ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur.[136] Bu ihtiyaca savunma harcamaları da eklendiğinde eğitim, konut ve sağlık için ayrılabilecek kaynaklar daha da daralmaktadır.

AB'nin sosyal politika araçları ise sınırlıdır. 2017'de ilan edilen Avrupa Sosyal Haklar Sütunu eğitim, konut ve sosyal koruma alanlarında ilkeler belirlemiş ancak bağlayıcı bir mali taahhüt getirmemiştir.[137] BM yüksek komiserinin de

134 "Italy's Meloni Approves Tougher Measures to Crack down on Protests after Milan Riots".

135 Vishnu Aravind, "Riots Sweep European Nations: France, Albania, Italy, Portugal and Belgium Face Escalating Street Violence and Unrest", *Organiser*, 18 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://organiser.org/2026/10/18/413052/world/riots-sweep-european-nations-france-albania-italy-portugal-and-belgium-face-escalating-street-violence-and-unrest.

136 Mario Draghi, *The Future of European Competitiveness* (Brüksel: Avrupa Komisyonu, 2024), 63.

137 Avrupa Parlamentosu, AB Konseyi ve Avrupa Komisyonu, "Avrupa Sosyal Haklar Sütunu", Göteborg, 17 Kasım 2017.

vurguladığı üzere protestoların temelinde eğitim, konut ve kamu hizmetlerine ilişkin meşru talepler bulunmaktadır.[138] Fakat hükümetlerin toplumsal taleplere cevapları sınırlı kalmıştır. Nitekim Fransa'da öğrencilere bütçe değişikliği vadedilirken[139] İspanya'da ise konut paketi Meclisten geçememiştir.[140]

Avrupa'nın önündeki temel soru, refah devletini yeni koşullara uyarlayacak yeni bir mutabakatın, bir toplumsal sözleşmenin kurulup kurulamayacağıdır. Savunma harcamalarının meşruiyeti de bu sorunun cevabına bağlıdır. Zira eğitim, konut ve enerjiyi güvence altına alamayan bir devletin dış tehditlere karşı toplumsal desteği uzun süre koruması zordur. Dolayısıyla güvenlik yatırımı, mutabakat yeniden kurulmadan iç cephede meşruiyet üretemeyecektir.

Küresel ve Bölgesel Jeopolitik Boyut: Enerji, Ukrayna, Rusya ve AB'nin Normatif Gücü

Protesto dalgası Avrupa'nın jeopolitik açmazlarını da görünür kılmıştır. ABD/İsrail-İran savaşının Avrupa ekonomisine hızla yansıması, net enerji ithalatçısı olan kıtanın dış etkilere ne kadar açık olduğunu göstermiştir.[141] Protestolar ayrıca Avrupa'nın Ukrayna'ya desteği açısından kritik bir döneme denk gelmektedir. ABD Başkanı Donald Trump'ın Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e yönelik açılımları sürerken Rusya, NATO ülkelerinde giderek sıklaşan hibrit saldırılarla suçlanmaktadır.[142] Bu koşullarda iç huzursuzluk, Avrupa hükümetlerinin dış politikaya ayırabileceği siyasi ve mali kaynakları da daraltmaktadır.

Rusya'nın protestolardaki rolü ise abartılmamalıdır. Zira Fransız Yabancı Dijital Müdahalelere Karşı Uyanıklık ve Koruma Servisi (Service de

138 César Avó, "ONU preocupada com uso excessivo da força nas manifestações", *Diário de Notícias*, 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.dn.pt/internacional/onu-preocupada-com-uso-excessivo-da-forа-nas-manifestaes.

139 "Les lycéens de nouveau dans la rue, avant un appel à manifester samedi, au début des vacances".

140 "Spain's PM Calls Snap Election after Housing Bill Defeat".

141 "Energy Shock from Iran War to Weigh on Europe's Growth, Boost Inflation", AP (News4Jax), 21 Mayıs 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.news4jax.com/business/2026/05/21/energy-shock-from-iran-war-to-weigh-on-europes-growth-boost-inflation.

142 "From Paris to Tirana, Why Protests and Riots are Sweeping across Europe", AP (*South China Morning Post*), 20 Ekim 2026, erişim 4 Kasım 2026, https://www.scmp.com/news/world/europe/article/3371458/paris-tirana-why-protests-and-riots-are-sweeping-across-europe.

vigilance et de protection contre les ingérences numériques étrangères, VIGINUM) eylem çağrılarının arkasında kayda değer bir yabancı operasyon tespit edememiştir. Kremlin yanlısı medya ise olayların görüntülerini "çöken Avrupa" anlatısı etrafında yoğun biçimde kullanmıştır.[143] Bu durum elbette Avrupa'nın iç sorunlarının dış aktörler tarafından istismar edilmeye açık olduğunu göstermektedir.

En kalıcı etki ise AB'nin ahlaki-siyasi itibarı üzerinde görülebilir. AB, Arnavutluk'a orantılı müdahale çağrısı yaparken[144] kendi üyelerinde ise protestoların asker müdahalesi ve sokağa çıkma yasaklarıyla önlenmeye çalışılması bir tutarsızlık göstergesidir.

Üç Senaryo: Sönümlenme, Kronikleşme, Siyasi Kırılma

Önümüzdeki aylarda protesto dalgasının seyrine ilişkin üç senaryo öne çıkmaktadır. İlk senaryo olan "sönümlenme" okul tatili, kış koşulları ve sınırlı siyasi tavizlerin etkisiyle eylemlerin giderek azalmasını, buna karşılık protestolar sırasında alınan güvenlik önlemlerinin bir bölümünün ise kalıcılaşmasını öngörmektedir.

İkinci senaryo olan "kronikleşme" Sarı Yelekliler hareketinde olduğu gibi haftalık eylemler, grevler ve protestoları sınırlandıran mevzuatın giderek sertleştiği bir sürecin ortaya çıkmasını öngörür. İtalya'da bahse konu kararnamenin yasalaşma süreci ve gösteri yasaklarının diğer ülkelere yayılıp yayılmayacağı bu açıdan belirleyici olacaktır. 31 Ekim ve 5 Kasım'daki eylemlere muhtemel yüksek katılım düzeyi, bu senaryonun gerçekleşme ihtimaline işaret edecektir.

Üçüncü senaryo olan "siyasi kırılma" ise protestoların seçim sonuçlarına yansıması ve aşırı sağın iktidara yaklaşmasıyla AB içindeki siyasi dengelerin değişmesini kapsamaktadır. Bu noktada İtalya gibi zaten sağ hükümetlere sahip ülkelerde de protestoların devam ettiği gözden kaçırılmamalıdır. İspanya'da 29 Kasım'da yapılacak seçimlerin sonucu ve Fransa'da RN'nin Nisan 2027'ye yaklaşırken anketlerdeki seyri bu senaryonun başlıca göstergelerini oluşturacaktır.

143 Pazderkova, "Did Social Media Fuel France's Riots?".

144 "Riots Erupt in Albania's Capital as Students Join Anti-Government Movement".

Kısa vadede en olası senaryo ise kronikleşmedir. Nitekim hareket belirli aralıklarla yeni eylem çağrıları yaparken sendikalar da greve gitmektedir. Orta vadede ise siyasi kırılma ihtimali önem kazanmaktadır. Zira refah taleplerine sosyal politika önlemleri yerine güvenlik tedbirleriyle karşılık verilmesi, mevcut siyasi partilere yönelik hoşnutsuzluğu artıracaktır. Bu hoşnutsuzluğun seçmenlerin toplumsal düzeni yeniden tesis etme vaadiyle öne çıkan aşırı sağ partilere yönelmesine zemin hazırlaması mümkündür. Tablo 3, üç senaryoyu belirleyici dinamikleri ve öncü göstergeleriyle birlikte özetlemektedir.

Tablo 3. Senaryolar, Belirleyici Dinamikler ve Öncü Göstergeler

Senaryo	Öngörülen Seyir	Öncü Göstergeler	Değerlendirme
Sönümlenme	Okul tatili, kış koşulları ve sınırlı siyasi tavizlerle eylemlerin giderek azalması; protestolar sırasında alınan güvenlik önlemlerinin bir bölümünün kalıcılaşması	Eylemlere katılımın azalması; Fransa'da öğrencilere verilen bütçe vaadi gibi tavizlerin hayata geçmesi	Kısa vadede kronikleşmeye göre daha zayıf ihtimal
Kronikleşme	Sarı Yelekliler hareketinde olduğu gibi haftalık eylemler, grevler ve protestoları sınırlandıran mevzuatın giderek sertleşmesi	31 Ekim ve 5 Kasım eylemlerine katılım düzeyi; İtalya'daki kararnamenin yasalaşma süreci; gösteri yasaklarının diğer ülkelere yayılması	Kısa vadede en olası senaryo
Siyasi Kırılma	Protestoların seçim sonuçlarına yansıması, aşırı sağın iktidara yaklaşması ve AB içindeki siyasi dengelerin değişmesi	29 Kasım İspanya seçimlerinin sonucu; Nisan 2027'ye yaklaşırken RN'nin anketlerdeki seyri	Orta vadede önemi artan ihtimal

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Avrupa'daki protesto dalgası Türkiye açısından üç bağlamda önem taşımaktadır. Bunlar Avrupa kurumlarının Türkiye'ye yönelik demokrasi eleştirilerinin tutarlılığı, Avrupa'daki Türklerin güvenliği ve Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğidir.

Çifte Standart Tartışması: Gezi'den Bugüne

Avrupa kurumları uzun süredir Türkiye'deki protestolara yönelik polis müdahalelerini eleştirmektedir. Avrupa Parlamentosu Haziran 2013'te kabul ettiği kararda Gezi Parkı olaylarında Türk polisinin barışçıl göstericilere karşı orantısız ve aşırı güç kullandığını iddia ederek sorumluların yargılanmasını istemiştir.[145] Hükümet tarafından ise bu kararın tanınmadığı açıklanmış[146] ve Avrupa'daki protestolara yönelik müdahalelere dikkat çekilmiştir. Nitekim Dışişleri Bakanlığı 2016'da Fransa'daki çalışma yasası protestoları sırasında güvenlik güçlerini itidale davet etmiş,[147]

145 "AP: Bazı Türkiyeli Vekiller Akli Melekelerini Kaybetmiş gibi", Bianet, 13 Haziran 2013, erişim 4 Kasım 2026, https://bianet.org/haber/ap-bazi-turkiyeli-vekiller-akli-melekelerini-kaybetmis-gibi-147540.

146 "'Avrupa Parlamentosu'nun Kararını Tanımıyorum'", Bianet, 13 Haziran 2013, erişim 4 Kasım 2026, https://bianet.org/haber/avrupa-parlamentosu-nun-kararini-tanimiyorum-147529.

147 Umur Koçak Semiz, "Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Bilgiç: Fransız Güvenlik Güçlerinin Müdahalelerinden Endişe Duyuyoruz", Anadolu Ajansı, 30 Mayıs 2016, erişim 4 Kasım 2026, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/disisleri-bakanligi-sozcusu-bilgic-fransiz-guvenlik-guclerinin-mudahalelerinden-endise-duyuyoruz/580862.

Cumhurbaşkanı Erdoğan da 2019'da Sarı Yelekliler'e yönelik müdahaleler üzerine yaşananların "kara bir leke" olduğunu söylemiştir.[148]

Günümüzdeki eylemlerde ise askerlerin sokaklara inmesi, çocukları hedefleyen sokağa çıkma yasakları ve toplu gözaltılar bu tartışmaları yeniden gündeme getirmektedir. Türkiye'nin bu tartışmadaki pozisyonu, her iki tarafı da bağlayan evrensel ölçütlere dayalı tutarlı bir hak söylemidir.

Avrupa'daki Türkler Açısından Riskler

Avrupa'da yaşayan milyonlarca Türk kökenli vatandaş için en önemli risk, toplumsal krizin kimlik meselesine dönüştürülmesidir. Milano polisinin olaylara katılanların farklı kökenden olmalarına yaptığı vurgu[149] göçmen kökenli gençlerin kolaylıkla şüpheli kategorisine yerleştirilebileceğini göstermektedir. Fransa, Belçika ve Almanya gibi geniş Türk nüfusuna sahip ülkelerde etnik ve kimlik temelli ayrımcılığın yaygınlaşma riski artmaktadır. Nitekim özellikle kriz dönemlerinde Müslümanlara yönelik ayrımcı söylemler ve dışlayıcı uygulamaların yoğunlaştığı görülmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin gelişmeleri yakından izlemesi, vatandaşlarını ve soydaşlarını bilgilendirmesi ve bu konuda diplomatik kanalları sürekli açık tutması önem taşımaktadır.

Türkiye-AB İlişkilerine Olası Yansımalar

İç krizlerle meşgul bir Avrupa'nın Türkiye'ye stratejik ihtiyacı her geçen gün biraz daha artmaktadır. Enerji arz güvenliğinde Türkiye üzerinden geçen koridorlar, savunma sanayiindeki kapasite, düzensiz göçün yönetimi ve Karadeniz güvenliği enerji krizleri ve Rusya-Ukrayna savaşı koşullarında daha da önem kazanmaktadır. Buna rağmen Avrupa'nın Türkiye'ye yönelik yaklaşımı artan stratejik ihtiyaçlar ile siyasi ve kurumsal mesafeyi koruma eğilimi arasındaki çelişkiden kurtulamamaktadır. Türkiye'nin güvenlik, enerji ve göç alanlarında üstlendiği rol kabul edilmekle birlikte Avrupa tarafından bu iş

148 "Cumhurbaşkanı Erdoğan: 'Dünyanın Neresinde Bir Mazlum, Mağdur, Garip, Hakkı Hukuku İhlal Edilen İnsan Varsa Tüm Gücümüzle Biz Onların Yanındayız'", T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 10 Aralık 2019, erişim 4 Kasım 2026, https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-dunyanin-neresinde-bir-mazlum-magdur-garip-hakki-hukuku-ihlal-edilen-insan-varsa-tum-gucumuzle-biz-onlarin-yanindayiz.

149 "Italy's Meloni Approves Tougher Measures to Crack down on Protests after Milan Riots".

birliğinin siyasi ilişkiler ve karar alma süreçlerine aynı ölçüde yansıtılmadığı barizdir. Avrupa'nın kendi içindeki siyasi parçalanma ve güvenlik kaygıları derinleştikçe Türkiye ile ilişkilerde karşılıklı bağımlılığın önemi daha belirgin hale gelmektedir. Bu durum Avrupa açısından Türkiye ile ilişkilerin değişen güç dengeleri ve ortak çıkarlar çerçevesinde yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

SONUÇ

Bir lise eylemiyle başlayıp kısa sürede Avrupa Kıtasının dört bir yanına yayılan protesto dalgası birbirinden bağımsız bir şekilde okunamaz. Fransa'da öğretmen açığı, İtalya'da yakıt fiyatları, İspanya ve Portekiz'de kira krizi, Belçika ve Arnavutluk'ta eğitim maliyetleri farklı tetikleyiciler olsa da hepsi aynı soruya işaret etmektedir: Devlet bir kuşak önce sağladığı eğitim, barınma ve geçim güvencelerini bugün neden sağlayamamaktadır? Raporun ortaya koyduğu gibi refah devletinin uzun süredir devam eden aşınması, ABD/İsrail-İran savaşının tetiklediği enerji sorunları ve Rusya-Ukrayna savaşının tetiklediği yeni savunma önceliğinin aynı anda devreye girmesiyle görünür hale gelmiştir. Krizin yükü de eşit dağılmamış ve sosyal güvencelerin dışında kalan gençler hareketin ön safına geçmiştir.

Hükümetlerin tepkisi ise toplumsal talepleri karşılamaktan ziyade onları birer asayiş meselesine dönüştürmek şeklinde olmuştur. Toplu gözaltılar, çocukları hedef alan sokağa çıkma yasakları, sokaklara inen askerler, "şiddet içeren gösteriye katılım" gibi yeni suç tipleri ve protestoları "aşırı sol", "Antifa" ya da "dış mihrak" kategorilerine yerleştiren resmi söylemler, sosyal güvencesizliğin cezai yönetimi eğiliminin somut görünümleridir.

Bu tabloda refah devletinin çekildiği alanı giderek güvenlik devleti doldurmaktadır. Öte yandan İspanya'nın erken seçim kararı ve Sırbistan'da öğrenci hareketinin sandıktan zaferle çıkması ise siyasi kanalın açık tutulduğu yerde öfkenin kurumsal bir karşılık bulabileceğini göstermiştir. Ancak bu örnekler kuralı değil istisnayı temsil etmektedir.

Bu tercih demokratik işleyiş açısından ciddi sorunlar doğurmaktadır. Barışçıl çoğunluk ile şiddete başvuran azınlık arasında ayrım yapmayan geniş kapsamlı yasaklar, belirsiz tanımlanmış suç tipleri ve 14 yaş üstündekiler için getirilen cezai ehliyet karinesi, AİHS'nin toplanma özgürlüğü ve orantılılığa ilişkin standartlarıyla bağdaşmamaktadır. Daha da önemlisi İtalya'daki Güvenli Sokaklar operasyonunda ve Fransa'da olağanüstü hal yetkilerinin olağan hukuka aktarılmasında görüldüğü üzere kriz anlarında alınan geçici önlemler kalıcılaşma eğilimi taşımaktadır. Denge ve denetim mekanizmaları işlemeye devam etse de güvenlik önlemlerinin hızına yetişememekte, Gazze ile dayanışma eylemlerinde denenen kısıtlama araçları toplumun geniş kesimlerine uygulanan bir yönetim pratiğine dönüşmektedir. Aday ülke Arnavutluk'u orantılılığa çağırırken üye ülkelerdeki asker konuşlandırmaları ve sokağa çıkma yasakları karşısında daha temkinli bir dil kullanan AB ise çifte standart görüntüsü vermektedir.

Kısa vadede en olası seyir, belirli aralıklarla yenilenen eylem çağrıları ve grevlerle protestoların kronikleşmesidir. Orta vadedeki asıl risk ise siyasi kırılmadır. Talepleri sandık ve meclis aracılığıyla karşılanamayan seçmenin toplumsal düzeni yeniden tesis etme vaadiyle öne çıkan aşırı sağa yönelme ihtimali güçlenmektedir. Merkez hükümetlerin askeri sokağa yöneltme ve yasakla cevap vermesi aşırı sağın düzen söylemini meşrulaştırmakta, toplumsal-sınıfsal bir krizin göç ve kimlik eksenine kaydırılması da refah şovenizmine zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle 29 Kasım'daki İspanya seçimleri ve Nisan 2027'deki Fransa cumhurbaşkanı seçimine uzanan süreç yalnızca bu ülkelerin değil Avrupa siyasetinin yönü açısından da belirleyici olacaktır.

Avrupa'nın önündeki temel soru ise savunma harcamaları, enerji tedbirleri ve mali kurallar arasında sıkışan bütçelerle eğitim, konut ve kamu hizmetlerini yeniden güvence altına alacak yeni bir toplumsal sözleşmenin kurulup kurulamayacağıdır. Bu bağlamda savunma harcamalarına tanınan mali esnekliğin sosyal yatırımlardan esirgenmesi, silahlanma ile sosyal devlet arasındaki gerilimi derinleştirmekte ve güvenlik yatırımlarının iç cep-

hedeki meşruiyetini aşındırmaktadır. Bu çerçevede hükümetlerin kamu düzenini koruma yükümlülüğünü göstericilerin haklarıyla dengeleyen, olağanüstü önlemlere süre sınırı getirip bunları parlamento denetimine açan ve polis şiddeti iddialarını bağımsız biçimde soruşturan bir yaklaşıma yönelmesi gerekmektedir.

Türkiye açısından ise gelişmeler üç düzlemde önem taşımaktadır. İlki Avrupa kurumlarının uzun süredir Türkiye'ye yönelttiği demokrasi eleştirilerinin tutarlılığının yeniden tartışmaya açılmasıdır. Türkiye'nin bu tartışmada her iki tarafı da bağlayan evrensel ölçütlere dayalı tutarlı bir hak söylemini öne çıkarması, uluslararası kamuoyundaki pozisyonunu güçlendirecektir. İkincisi toplumsal krizin kimlik meselesine dönüştürülmesinin Avrupa'daki Türk kökenli vatandaşları ve Müslüman toplulukları hedef haline getirme riskidir. Bu risk gelişmelerin yakından izlenmesi ve diplomatik kanalların sürekli açık tutulmasını gerekli kılmaktadır. Üçüncüsü de iç krizlerle meşgul bir Avrupa'nın enerji koridorları, savunma sanayii, düzensiz göçün yönetimi ve Karadeniz güvenliği gibi alanlarda Türkiye'ye duyduğu stratejik ihtiyacın artmasıdır. Bu ihtiyacın siyasi ve kurumsal ilişkilere yansıtılması, Türkiye-AB ilişkilerinin karşılıklı bağımlılığı esas alan daha gerçekçi bir zemine taşınmasına imkan tanıyacaktır.

Nihai olarak bugünlerde tanık olduğumuz Avrupa'nın öfkeli sonbaharı, refah devletinin krizine güvenlik araçlarıyla cevap vermenin işleri daha da zorlaştırmakta olduğunu açıkça göstermiştir.

ENSAR KIVRAK

SETA siyaset araştırmacısıdır. 2015'te Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olmuştur. 2018'de Sakarya Üniversitesi'nde siyaset bilimi alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. 2024'te "Milliyetçilikten Arındırılmış Vatanseverliğin Sosyopolitik İmkanları: Teorik Bir Tartışma" başlıklı teziyle aynı üniversitede doktora derecesi almıştır. 2018-2025 arasında Sakarya Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. Halen Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesidir.

RAPOR

AVRUPA'NIN ÖFKELİ SONBAHARI: Refah Devletinin Krizi, Güvenlikçi Tepkiler ve Demokrasinin Sınavı

ENSAR KIVRAK

Paris'in banliyösü Créteil'de öğretmen açığına karşı başlayan eylemler, bir ay içinde Fransa'nın sınırlarını aşarak İtalya, Belçika, Portekiz, İspanya, Yunanistan ve Arnavutluk'a yayılan ulusaşırı bir protesto dalgasına dönüşmüştür. Görünür tetikleyiciler ülkeden ülkeye farklılık gösterse de eğitim, konut ve yaşam maliyeti taleplerini birleştiren ortak payda Avrupa refah devletinin toplumsal sözleşmesinin aşınmasıdır. Hükümetler bu taleplere ağırlıklı olarak toplu gözaltılar, sokağa çıkma yasakları, asker konuşlandırması ve yeni suç tanımlarıyla karşılık vermiştir.

Bu rapor, protesto dalgasını refah devletinin krizi bağlamında ele almakta ve devletlerin tepkilerini toplanma özgürlüğü ile orantılılık ölçütleri üzerinden değerlendirmektedir. Bunun yanında gelişmelerin Avrupa siyaseti ve Türkiye-AB ilişkileri açısından olası sonuçlarını da tartışmaktadır. Ayrıca refah devletinin çekildiği alanı güvenlik devleti doldurdukça istisnai önlemlerin kalıcılaştığı, sivil alanın daraldığı ve aşırı sağın elinin güçlendiğine de işaret etmektedir.

SETA

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL

9 786255 429032